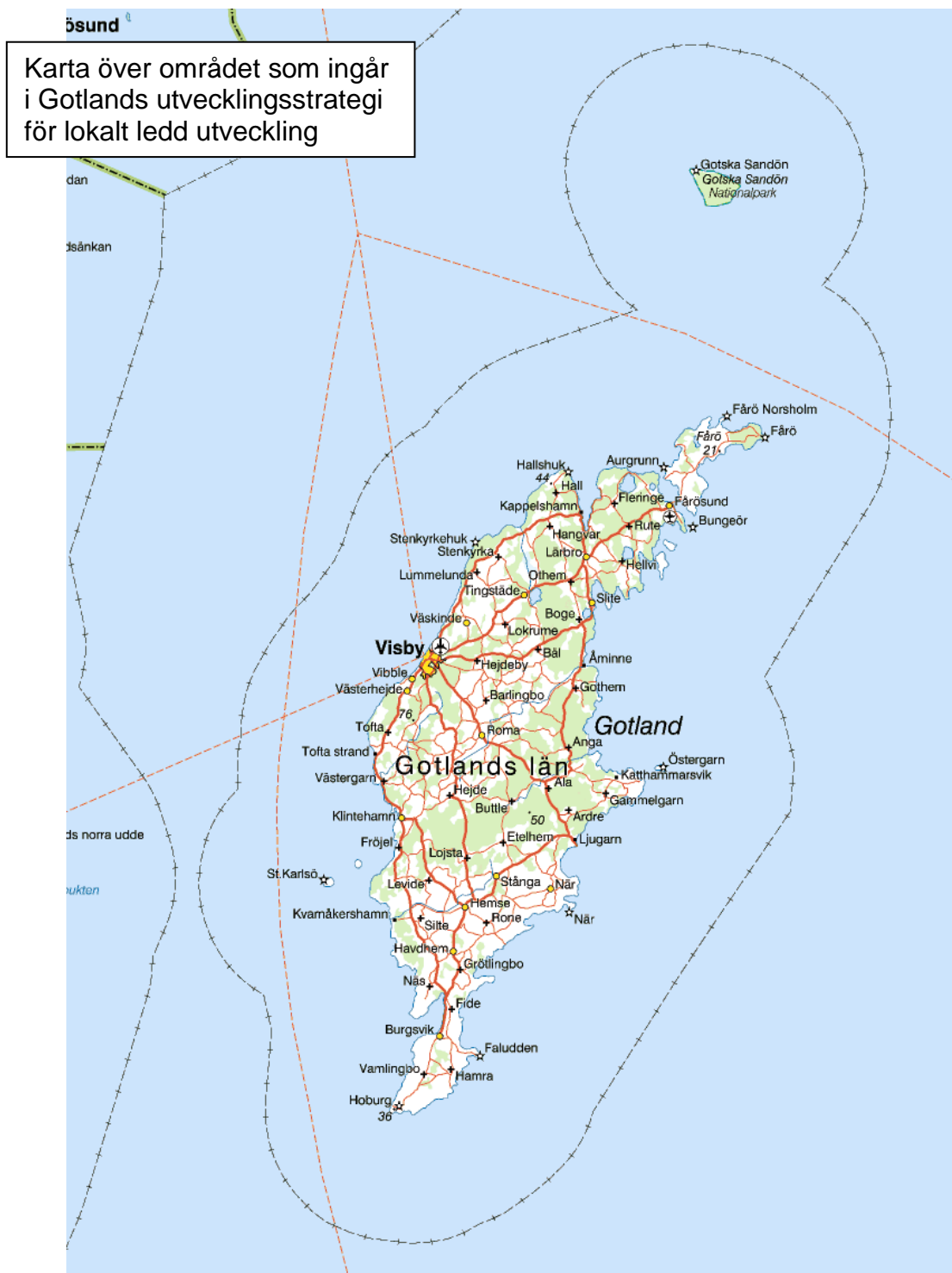

*Gotland tillsammans för hållbar tillväxt,
engagemang och livslust: Så mycket bättre!*

Utvecklingsstrategi för lokalt ledd utveckling Gotland 2015 – 2020

Foton omslaget:

Fältfritidsledare på stan med ungdomar/Fotograf: Stig Hammarstedt. Vindkraft och åkerbruk/Fotograf: Region Gotland/Maria Jansson, Butte (piggar), gotländska morötter, dricka – och havet/Fotograf: Riina Noodapera, Samling på Stora Torget/Fotograf: Region Gotland/David Skoog, Lammet, enebusken och havet/Fotograf: Stig Hammarstedt, Gycklare och musikanter/Fotograf: Region Gotland/Patrik Widegren, Gymnasieelever på läger/Fotograf: Mikael Marmont, Blodomloppet/Fotograf: Stig Hammarstedt

Strategin har arbetats fram gemensamt av organisationerna LRF Gotland (Susanne Welin-Berger), Länsstyrelsen i Gotlands län (Gunilla Lexell), Hushållningssällskapet Gotland (Björn Dahlström), Fiskeområdesgrupp Gotland (Allan Pettersson), Region Gotland (Karin Farinder / Britta Samsioe), sakkunnig från Leader Gotland (Catharina Hellström Engström), Länsbygderådet Gotland (Stig Hansson), Companion Gotland (Thomas J Gustafsson), Studieförbundet Vuxenskolan (Annika Noaksson / Petra Rönnevig) samt Tillväxt Gotland (Esso Eriksson).

Sammanfattning

Gotland är i ett svenskt perspektiv en levande landsbygdskommun med ett starkt externt varumärke som förknippas med kvalitet och oförstörd natur. Natur- och kulturreсурserna kan användas ännu bättre för att stärka Gotlands tillväxt. En utmaning är att bygga tillväxten på hållbarhet i alla steg, socialt, ekonomiskt och ekologiskt. Genom bred samverkan mellan ideell, privat och offentlig sektor, innovativa tillvägagångssätt samt utbyte med aktörer på nationell och internationell nivå, och med forskning, kan lokalt ledd utveckling göra skillnad och ge resultat.

Visionen är att Gotland tillsammans för hållbar tillväxt, engagemang och livslust blir så mycket bättre! Analysen som ligger till grund för strategin pekar ut riktningen mot några övergripande målområden. De handlar om hållbart företagande, om förutsättningar för att leva och verka, om förutsättningar för attraktiv och god miljö i närområdet, om social gemenskap och möjligheter till inflytande oavsett individens förutsättningar, samt om omställning till en energisnål och klimatanpassad ekonomi.

Vi har summerat detta till tre s.k. målområden och i vart och ett lyft fram de viktigaste och mest prioriterade utmaningarna. De prioriterade utmaningarna, utan inbördes ordning, är formulerade så här:

Hållbart småföretagande

Utmaningar:

- Skapa förutsättningar för ökad lönsamhet och konkurrenskraft inom främst besöksnäringen, gröna näringen och blå näringen.
- Möjliggöra ägarskiften och etablering av ungdoms-entreprenörskap.
- Skapa nya produkter och tjänster, inom såväl besöksnäring som förädlade livsmedel från hav och land, för både en nationell och internationell marknad.

Leva och verka på hela ön

Utmaningar:

- Skapa möjligheter för att bo och leva på hela ön genom att utveckla hållbara miljölösningar.
- Öka användningen av den digitala infrastrukturen för att underlätta boende och sysselsättning på landsbygden med hjälp av nya digitala tjänster och produkter.
- Utveckla långsiktigt hållbara sociala miljöer och långsiktig försörjningsmöjlighet oavsett individens förutsättningar.

Förnyelsebar energiomställning på Gotland

Utmaningar:

- Skapa ett bredare intresse och engagemang för olika former av förnyelsebar energi på Gotland.
- Förbättra förutsättningar för ökad produktion, konsumtion och lokalt ägande av förnyelsebar energi på Gotland.

Strategin har tagits fram i bred samverkan under nästan ett års tid. Många personer och organisationer har engagerat sig för att lägga grunden för innehållets alla delar.

Genom att redan i denna fas involvera nya aktörer via särskilda fokusgrupper finns en grund lagd för att nya, breda, perspektiv tas tillvara i det fortsatta arbetet när strategins innehåll ska förverkligas. Hela organisationen, förening, LAG och kansli, ska tillsammans arbeta proaktivt för att skapa intresse för mer och ny samverkan. Det ska vara möjligt att pröva nya arbetssätt och metoder, där grupper som inte tidigare känt sig engagerade i utvecklingen kan känna engagemang för samhällsutvecklingen och där kunskap kan delas. Kansliet kommer att ha väsentlig roll som inspiratör och bollplank för att hjälpa LAG att få fram projekt med bärkraft. Mentorskap är en viktig metod som kommer att uppmuntras för att få in nya människor och idéer i verksamheten, det gäller inte minst när det handlar om att skapa intresse och trygghet för de personer som ska ingå i LAG-arbetet.

Strategins insatsområden anger vilka verktyg som finns till hands för att nå målen. Uppföljningar ska göras där analyser utifrån kvantitativa och kvalitativa indikatorer ska visa på hur genomförandet går, vad som eventuellt behöver göras extra inom något område och vad som kan behöva revideras om utfallet inte stämmer med prognoserna och omvärldsfaktorerna. Uppföljningar i samband med slutrapporteringar ska kompletteras med uppföljningar en tid efter avslutat projekt för att bestående effekter ska kunna fångas upp.

I uppstartsskedet kommer paraplyprojekt, där det kan handla om förstudier, ge ingångar till större projekt såväl inom som utom lokalt ledd utveckling. Vi ser också tematiska utlysningar som en god möjlighet att skapa engagemang för vissa områden.

”Smart och hållbar tillväxt för alla” är det övergripande målet som hela strategin syftar till. Målet finns i EU:s strategi för tillväxt, EU2020. Gotland har potential när det gäller att bidra till Europas konkurrenskraft. Den måste tas tillvara på alla nivåer, inte minst när det gäller den kraft som finns i lokalt ledd utveckling där människor som bor på platsen också driver på utvecklingen. Gotlands strategi omfattar alla fyra fonderna, landsbygdsfonden ⁽¹⁾, havs- och fiskerifonden, regionalfonden ⁽¹⁾ och socialfonden. Fondsamverkan bidrar till att vidga perspektiven inom både sociala, ekonomiska och ekologiska frågor. Det skapar möjligheter att jobba med bredare syn för att skapa helhet och synergieffekter genom projektsamordning. Text ska kansliet kontinuerligt stämma av med andra regionala utvecklingsaktörer för att samordna regionala utvecklingsinsatser och nå bästa synergieffekter. Närheten till den regionala nivån på ön och möjligheterna som det ger till att koordinera finansieringsmöjligheterna, med de som finns i de regionala fonderna, är dessutom en stor fördel.

Genom lokalt ledd utveckling kan den framtidstro som finns på ön stärkas och göra Gotland till en bra plats att vara på för många fler än idag.

1) Med landsbygdsfonden menas i hela strategin jordbruksfonden för landsbygdens utveckling. Med regionalfonden menas i hela strategin regionala utvecklingsfonden.

Summary

From a Swedish perspective, Gotland is living/lively/vital rural region with belief in the future and a strong external brand, nationally as well as internationally, often connected with high quality and untouched nature. However, nature and cultural resources can be used in a better way to further strengthen economical growth. One challenge is to create sustainable growth through the three important pillars: socially, economically and ecologically. Through broad cooperation between non-profit, private and public sectors, through innovative approaches, and through exchange with different performers nationally and internationally including science, community-led local development will make a difference in the long-term strive to make Gotland a better place for many more.

The vision states **“Gotland – together - for sustainable growth, involvement and zest for life becomes so much better!”** The overall goal for the Gotland strategy is “Smart and sustainable growth for all”, which is part of the EU 2020 strategy for growth. Gotland has potential to contribute to the European competitiveness, however it is important to make use of that potential for all levels, not the least when it comes to the power that lies within the people who live and work around the island.

The Gotland strategy comprises all four European funds and integration between them will be used to widen the perspectives within social, economical and ecological areas. A comprehensive view will make it possible to secure synergy effects and better use from invested project funding. The leader office will for example have continuous reconciliation with other regional development actors. The relative regional proximity on Gotland, and the broad approach with participants from all three sectors throughout the strategy development, gives us good possibilities to secure those synergy effects.

The analyses behind the strategy points out some general areas like sustainable entrepreneurship, preconditions for living and working, conditions for an attractive environment in the near-by surrounding area, social community and possibilities for having influence regardless of individual ways and means, as well as adaptation to an energy-saving and climate neutral economy.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
Summary	5
1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin.....	7
2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål.....	7
3. Strategins framtagning	7
4. Utvecklingsområdet.....	8
4.1 Områdesbeskrivning	11
4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter.....	14
5. På vilket sätt är strategin innovativ?.....	19
6. Vision	19
7. Insatsområden, mål och urvalskriterier	20
7.1 Övergripande mål för området.....	20
7.2 Insatsområden	24
7.3 Handlingsplan	28
7.4 Urvalsprocess.....	30
7.5 Mål och urvalskriterier.....	32
8. Finansieringsplan.....	38
9. Organisation	38
9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift).....	38
9.2 Partnerskapet och föreningen.....	39
9.3 LAG – den lokala aktionsgruppen	40
10. Samverkan mellan fonder och med andra aktörer.....	42
10.1 Samverkan mellan fonder	42
10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar.....	42
10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering	43
11. Kommunikation.....	45
11.1 Kommunikationsplan.....	47
12. Uppföljning och revidering	48

1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin

Denna utvecklingsstrategi ska användas för att styra LAG:s arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och fondsamordning.

2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål

Alla projekt som prioriteras genom denna utvecklingsstrategi bidrar till att uppnå EU:s tillväxtstrategi EU2020. Därför bygger alla mål och processen för projekturvalet i strategin på de mål som är satt i de inblandade operativa programmen för struktur- och investeringsfonderna.

Analyser ligger till grund för en vision och utvecklingsbehov, som leder till insatsområden och specifika mål som kan mätas med hjälp av indikatorer. En handlingsplan visar hur målen i insatsområden ska omsättas i aktiviteter.

3. Strategins framtagning

I februari 2014 hölls ett första offentligt uppstartsmöte. Det var stor och bred uppslutning på mötet och det beslöts att gå vidare med en skrivargrupp som fick i uppdrag att hålla ihop arbetet framöver. Gruppen har bestått av representanter för ideell, privat och offentlig sektor (LRF Gotland, Hushållningssällskapet Gotland, Länsbygderådet Gotland, Coompanion Gotland, Fiskeområdesgrupp Gotland, Studieförbundet Vuxenskolan, Tillväxt Gotland, Region Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län samt sakkunnig från Leader Gotland). Arbetsgruppen har under vår och höst rapporterat till en referensgrupp bestående av mer än 20 organisationer.

För att få allmänheten informerad och engagerad i lokalt ledd utveckling deltog skrivargruppen vid Gotlands Skördefestival i september och fick då många inspel. Förutom dialog via hemsidan och sociala medier har gruppen arrangerat fem stormöten, fyra på landsbygden och ett i Visby. Många kom till mötena för att lyssna, diskutera och väcka idéer om framtida behov av utveckling. Ett flertal fördjupningsmöten med olika fokusgrupper har varit andra viktiga inslag för att få underlag till strategin. Bland annat kan nämnas gruppen fiske och vattenbruk samt gruppen ungdomar. Sammantaget har flera hundra personer varit en del i processen. I november har strategin varit ute på remiss. Dessutom hölls ett möte (rådslag) för att möjliggöra för de som hellre lämnar muntliga svar att delta i remissomgången. Skrivargruppen har under november varit inbjuden till Miljörådet och till Näringslivsrådet som Region Gotland ansvarar för, för att berätta om lokalt ledd utveckling och strategiarbetet.

Ett särskilt erfarenhetsutbyte gjordes under hösten på ett möte då nuvarande Leader Gotlands LAG-grupp och nuvarande Fiskeområdesgrupp Gotland bjöds in för att tillsammans med skrivargruppen diskutera både historia och framtid.

Strategin är avstämd med regionala och kommunala planer och strategier genom att Länsstyrelsen och Region Gotland genom sina representanter i arbetsgruppen har haft ett särskilt ansvar för detta. Som ett exempel kan nämnas det viktigaste styrdokumentet för den regionala utvecklingen på Gotland: ”Vision Gotland 2025”.

4. Utvecklingsområdet

Totalt antal invånare i utvecklingsområdet, inklusive tätorter > 20 000 invånare.	57 161 invånare (Källa: 2014-06-30, SCB)
Antal invånare i utvecklingsområdet, exklusive tätorter > 20 000 invånare.	33 461 invånare (Källa: 2014-06-30, SCB)
Områdets totalstorlek i km ² , inklusive tätorter > 20 000 invånare.	Totalarea: 15 241 km ² Landarea: 3 134 km ² Insjöar: 31 km ² Havsvatten: 12 076 km ² (ut till territorial vattengränsen) (Källa: 2012-01-01, SCB)
Områdets storlek i km ² utanför tätorter > 20 000 invånare.	Landarea 3 121 km ² (Källa: 2010, SCB)
Antal invånare per km ² , inklusive tätorter.	18,2 invånare/km ² (Källa: 2014, Gotland i siffror, Region Gotland)
Antal invånare per km ² , exklusive tätorter.	10,7 invånare/km ² (Källa: 2014, Region Gotland)
Kommuner som omfattas av strategin.	På Gotland finns endast en kommun, hela Gotland omfattas av strategin. För alla fonder utom jordbruksfonden räknas Visby domkyrkoförsamling med mer än 20 000 (23 700) invånare in.
Landskapstyper och landmärken	Gotland är en ö skapad av korallrev. Den kalkrika jorden påverkar landskapet som har varierande natur. Fårö i norr och Sundre i söder samt Östergarnslandet i öster har vissa likheter genom att jordarna i huvudsak är magra. Senvuxen låg skog, artrik alvarmark och områden med raukar präglar de här områdena. Utmed flera kuststräckor finns strandängar. Runt Visby och norrut finns klintar och steniga områden vid kusten. Inåt land är landskapet bördigare med utdikade myrar, och det finns mer inslag av lövängar än i kustnära områden. Mellersta och norra ön har mycket tallskog. De många fiskelägena runt öns kuster är utmärkande för kulturlandskapet. Ett tiotal av fiskelägena är klassade som riksintresse för kulturmiljö och 52 är utpekade som särskilt kulturhistoriskt intressanta. Det finns öar men det saknas egentlig skärgård. I norr finns Gotska Sandön som är nationalpark, och i väster Lilla och Stora Karlsö som är naturreservat och ingår i EU:s natura 2000-nätverk.
Större tätorter och utvecklingscentra	- Gotland har en större tätort, Visby, med 23 700 invånare. Övriga tätorter med viss service med mellan 1400 ned till 200 invånare (som är SCB:s definition på tätort) är i storleksordningen; Hemse, Slite,

	<p>Klintehamn, Roma, Vibble, Fårösund, Lärbro, Burgsvik, Stånga, Havdhem, Katthammarsvik, Tingstäde, Ljugarn.</p> <p>- Även Fårö, Stenkyrka, Fole, Garda, När, Havdhem och Ronehamn erbjuder antingen dagligvaror eller tankställe (se karta /bilaga 5)</p> <p>(Källa: 2014 Regionalt serviceprogram för Gotlands län 2014-2018)</p>																																										
<p>Befolkningsförändring för åren 2007–2013</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flyttnetto • Födelsenetto 	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>31 december 2008</th> <th>2009</th> <th>2010</th> <th>2011</th> <th>2012</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Folkmängd</td> <td>57 004</td> <td>57 221</td> <td>57 269</td> <td>57 308</td> <td>57 241</td> <td>57 161</td> </tr> <tr> <td>Födda</td> <td>548</td> <td>563</td> <td>593</td> <td>535</td> <td>566</td> <td>525</td> </tr> <tr> <td>Inflyttade</td> <td>1 972</td> <td>2 098</td> <td>2 150</td> <td>2 149</td> <td>2 126</td> <td>2 212</td> </tr> <tr> <td>Utflyttade</td> <td>2 023</td> <td>1 852</td> <td>2 054</td> <td>2 007</td> <td>2 132</td> <td>2 158</td> </tr> <tr> <td>Flyttningsnetto</td> <td>-51</td> <td>246</td> <td>96</td> <td>142</td> <td>-6</td> <td>4</td> </tr> </tbody> </table> <p>(Källa: 2014, Gotland i siffror, Region Gotland) 2007 saknas</p>		31 december 2008	2009	2010	2011	2012	2013	Folkmängd	57 004	57 221	57 269	57 308	57 241	57 161	Födda	548	563	593	535	566	525	Inflyttade	1 972	2 098	2 150	2 149	2 126	2 212	Utflyttade	2 023	1 852	2 054	2 007	2 132	2 158	Flyttningsnetto	-51	246	96	142	-6	4
	31 december 2008	2009	2010	2011	2012	2013																																					
Folkmängd	57 004	57 221	57 269	57 308	57 241	57 161																																					
Födda	548	563	593	535	566	525																																					
Inflyttade	1 972	2 098	2 150	2 149	2 126	2 212																																					
Utflyttade	2 023	1 852	2 054	2 007	2 132	2 158																																					
Flyttningsnetto	-51	246	96	142	-6	4																																					
Arbetslöshet i procent	<ul style="list-style-type: none"> - 8,1 % är öppet arbetslösa eller i åtgärd med aktivitetsstöd - 19,2 procent av de utlandsfödda är utan arbete - Antal långtidsarbetslösa i åldersgrupp 18-64 år är 705 personer eller ca 30 % av antalet arbetssökande på ön. <p>(se bilaga 5 för arbetslöshet över tid)</p> <p>(Källa: 2014-10-31, Arbetsförmedlingen, 2014, Gotland i siffror, Region Gotland)</p>																																										
Arbetslöshet bland unga (15–24 år) i procent	<ul style="list-style-type: none"> - Arbetslösa, öppet arbetslösa och personer i program med aktivitetsstöd i åldersgruppen 18-24 år ligger på 18,2 % - Under sommarsäsongerna brukar arbetslöshetssiffrorna i åldersgruppen 18-24 år gå ner 5-10 % - Av den registrerade arbetskraften (18-24 år) är det 7,9 % av kvinnorna som är arbetslösa och 8,4 % av männen <p>(Källa: 2014-10-31, Arbetsförmedlingen)</p>																																										
Andel invånare med utländsk bakgrund i procent	<p>Antalet utlandsfödda eller personer med utländska föräldrar är 6 % där de flesta har finskt, tyskt eller thailändskt ursprung. Gotland tar emot mellan 20 och 30 ensamkommande flyktingbarn per år.</p> <p>(Källa: 2014, Gotland i siffror, Region Gotland; Länsstyrelsen i Gotlands län)</p>																																										
Antal företag med direkt anknäpning till fiske och vattenbruk	<p>Totalt antal företag: 70 stycken, varav 38 med fiskelicenser. (se bilaga 5 för detaljerad information om företagen)</p> <p>(Källa: 2014, Länsstyrelsen i Gotlands län)</p>																																										
Antal företag per 1 000 invånare	<p>164 företag per 1000 invånare.</p> <p>(Källa: 2013-12-31 Region Gotland)</p>																																										

<p>Antal nystartade företag per 1 000 invånare</p>	<p>Drygt 12 företag per 1000 invånare. (Källa: 2013-12-31 Region Gotland)</p>
<p>Andel av befolkningen i procent</p> <p>16-24 år</p> <p>25-44 år</p> <p>45-64 år</p> <p>65- år</p>	<p>(15-24 år) 13 %</p> <p>(25-44 år) 21 %</p> <p>(45-64 år) 28 %</p> <p>(65- år) 23 %</p> <p>(Källa: 2012-12-31, Region Gotland)</p>
<p>Övrigt nämnvärt som har betydelse för områdets utveckling?</p>	<p>1 Pendling</p> <p>Nettopendling inom Gotland: 4 321 stycken. Nettopendling Gotland- fastlandet: 811 stycken (Källa: 2014 Gotland i siffror, Region Gotland)</p> <p>2 Bostadsmarknad</p> <p>Hus finns till salu runt om på ön men hyresrätter är svåra att få tag på (0,1 % lediga 2013-09) och det finns få utanför Visby. Något fler kommunala bostadsrätter, (0,8%) fanns att få tag på september 2013. De nybyggen som planeras sker inom Visby tätortsområde. (Källa: 2014 Region Gotland)</p> <p>3 Utbildning och inkomst</p> <p>Det finns 35 grundskolor på ön spridda från Fårösund i norr till Burgsvik i söder. Gymnasieskolor finns i Visby och Roma. Gotlands Folkhögskola har verksamhet både i Hemse och i Fårösund och Komvux finns i Visby. Uppsala universitet Campus Gotland erbjuder ett varierat utbud av utbildningar. Studieförbunden står för folkbildning både i Visby och på landsbygden.</p> <p>Antal behöriga till både gymnasiet och till högskoleutbildning är högre än riket i övrigt. Samtidigt är andelen högskoleutbildade på ön 5,5 % lägre än riskgenomsnittet.</p> <p>Inkomstnivån på Gotland är 10 % lägre än riket i övrigt vilket följer de senaste årens utveckling. Ön har en begränsad arbetsmarknad. (Källa: 2014, Gotland i siffror, Region Gotland och 2013 Hushållsekonomi SCB)</p> <p>4 Folkhälsa</p> <p>En stark indikator för hälsoläget i befolkningen är utbildningsnivån. Utbildade personer lever längre oavsett kön. Medellivslängden bland kvinnor placerar Gotland på 18:e plats av 21 och männen på 11: plats. De sjukdomar många gotlänningar drabbas av är kopplade till livsstilsfaktorer som rökning, bristande motion och brister i kosthållningen. (Källa: 2013 Socialstyrelsen statistik)</p>

4.1 Områdesbeskrivning

4.1.1 Natur- och kulturreсурser

Gotlands natur präglas av månghundraårigt lantbruk. Det öppna odlingslandskapet är mycket variationsrikt, med områden där jordarna är särskilt lämpliga för spannmålsodling och grönsaksodling, och områden, speciellt i strandsocknarna, där animalieproduktionen ännu i stor utsträckning bidrar till skötsel av naturbetesmarker med höga natur- och kulturvärden. Gotland består till 43 procent av skog. Det mesta av skogen är bondeägd, skogsbolagen finns inte på ön. Största skogsägare är Egendomsnämnden i Visby stift. Det finns drygt 120 naturreservat. Landskapets natur och kulturmiljö har stark dragningskraft på många människor. Den kalkrika jorden och kalkstenen och gotländskt kärnvirke från skogen är exempel på öns naturresurser.

Runt kusten finns många grunda vikar och betade strandängar med ett rikt fågelliv. I havet runt Gotland finns fiskresurser; 70 procent av Sveriges fiskfångst tas i Östersjön.

Visby innerstad, innanför muren, är ett världsarv och kulturhistorien är mycket närvarande överallt på ön. Det finns många kyrkor och historiska byggnader och en mycket rik kulturmiljö med många fornlämningar.

4.1.2 Näringslivets struktur

Gotland är ett företagstätt län med drygt 7 000 företag, varav 5 500 är egenföretag. Det finns ett stort mått av nyföretagande, inte minst bland kvinnor. Den industri som finns utöver livsmedelsindustrin är i huvudsak kopplad till kalkbrytning.

Lantbruket och livsmedelsförädlingen

Lantbrukets strukturrationalisering följer det svenska mönstret där enheterna blir större och många mindre gårdar läggs ner. Animalieproduktionen är fortsatt betydelsefull när det gäller mjölk- och köttproduktion baserad på grovfoder, d.v.s. får och nötkreatur. Hela 30 procent av öns sysselsättning baseras på lantbruk, varav 10 procent i primärledet. Många företag står inför ett generationsskifte. Lantbrukarkåren tillhör landets yngsta, men medelåldern stiger även här.

Lantbruksföretagen har ofta flera ben att stå på i sin verksamhet, energi, entreprenad, turism, förädling eller gårdsförsäljning.

Förädlingsgraden av livsmedel är lägre än i många andra län. Till övervägande del (80-85 procent) skickas de gotländska livsmedelsprodukterna till fastlandet. Jordbruket på ön omsätter ungefär 2,6 miljarder kronor/år och livsmedelsindustrin 1,5 miljarder kr/år.

Fisket och vattenbruket

Yrkesfisket har, liksom i övriga Sverige, minskat till följd av att företagarkåren har blivit äldre och det är svårigheter att nyrekrytera. Lönsamheten är svag i det småskaliga kustfisket och tillgången till kommersiella arter som torsk, lax och piggvar minskar. Antalet fiskelicenser har på 16 år minskat med 65 procent till idag endast 38 stycken. Landningsvärdet av fisk (i huvudsak strömming och skarpsill) är däremot relativt konstant. Förädlingen av fisk sker endast i liten omfattning, främst rökning av flundra under sommarsäsongen.

Husbehovsfisket har en viktig roll som kulturbärare och för att öns typiska fiskelägen ska fortsätta att vara levande, men omfattningen minskar. Sportfisket ökar efter en nedgång på 1980-talet, främst är det den goda tillgången på havsöring som märks. Gotland är Sveriges största producent av flodkräfta, främst tack vare att kräftpesten inte finns här.

Besöksnäringen

Besöksnäringen är betydande för näringslivet. Det handlar om drygt 850 000 gästnätter per år, merparten under sommarsäsongerna, ett faktum som präglar arbetsmarknaden på ön. Större evenemang har på senare år skapat nya säsonger. En relativt liten andel är utländska gästnätter, endast 12 procent, jämfört med riksgenomsnittet på 25 procent. Regionfullmäktige tog under 2014 beslut om en byggnation av en kryssningskaj i Visby, vilket ökar möjligheterna att ta emot fler utländska besökare.

Kulturella och kreativa näringarna

Det finns ett stort antal utövare inom arkitektur, form och design, film och foto, konst, mode, litteratur, musik, scenkonst, måltid, spel och media upplevelse-baserat lärande. Även här finns en utmaning kring generationsväxlingar i företagen. Den kreativa kultursektorn skapar ett särskilt värde för Gotland som varumärke och är av betydelse för besöksnäringen då den ökar Gotlands attraktivitet som besöksmål.

Näringslivet i övrigt

Det finns också tillverkningsindustri i mindre företag. Gotland har många hantverks- och serviceföretag. Flertalet av kunderna finns inom lantbruk och besöksnäring. Den stora mängden fritidsboende på ön har också stor betydelse i detta sammanhang. Privata tjänsteföretag inom städning och vård har etablerats på senare år.

Större arbetsgivare

Den största arbetsgivaren på Gotland är Region Gotland, med drygt 5 500 anställda. Näst största arbetsgivare är AB Svenska Spel med 375 anställda, Försäkringskassan och PayEx Finans AB med 325 anställda vardera.

4.1.3 Föreningslivet

Det finns cirka 900 olika föreningar på Gotland varav en femtedel är idrottsföreningar. Hela 60 procent äger och driver egna anläggningar/ mötesplatser. I många socknar finns föräldraföreningar, hembygdsföreningar, bygdegårdsföreningar, lokala utvecklingsgrupper m.m. Det kan också nämnas gotländska föreningar med inriktning på natur- och miljöfrågor. Sedan 2009 har lokala fiberföreningar bildats för att i de flesta fall äga och driva optiska fibernät. Föreningar av olika slag är ofta drivande i utvecklingsfrågorna som berör närområdet.

På senare år har en ny form av lokal samverkan utvecklats, genom att utvecklingsbolag utan vinstdrivande intresse, fått genomslag på ön. I dagsläget finns det åtta lokala utvecklingsbolag.

4.1.4 Service och infrastruktur

I ”Regionalt serviceprogram för Gotland 2014–2018” finns en målsättning att ingen invånare ska ha längre än 20 minuter till dagligvaruhandel eller tankställe. Orterna Hemse, Slite, Burgsvik, Klintehamn, Lärbro, Fårösund, Roma och Katthammarsvik, pekas ut som serviceorter som ska förstärka landsbygden. Utanför Visby varierar tillgången till kommersiell service.

Fiberutbyggnaden på ön följer den bredbandsstrategi som dåvarande kommunfullmäktige antog år 2010. Målsättningen ser, med ett halvt års förskjutning, ut att kunna uppnås, d.v.s. att alla på Gotland ska ha möjlighet att ansluta sina fastigheter till optiskt fibernät med tillgång till minst 100 Mbit/s år 2015. Gotland ligger långt framme med fiberutbyggnaden i en nationell jämförelse.

Gotland är sedan många år en ekokommun med mål att bli ett ekologiskt hållbart samhälle till år 2025. Målet omfattar alla miljörelaterade områden, varav två handlar om energiomställning och om vatten. Det finns 14 000 enskilda avlopp som håller på att granskas för att bli godkända i Region Gotlands projekt ”Klart vatten”. De senaste 30 åren har utvecklingen kring vindkraft gått framåt med stort lokalt engagemang och ägande. Det finns en påbörjad infrastruktur för biogas och eldrivna transporter.

4.1.5 Sociala förutsättningar

Åldersstrukturen på ön, i synnerhet på landsbygden, visar på en allt äldre befolkning. Statistik över medellivslängden i Sverige visar att gotländska kvinnor placeras på artonde plats i länsplaceringen (21 län). Gotländska män hamnar på elfte plats. I motsvarande statistiska jämförelser över hälsoläget, såväl fysiskt som psykiskt, hamnar Gotland ofta långt ner. Nästan 60 procent av befolkningen bor på landsbygden. I de mest attraktiva områdena för fritidsboende, märks en minskad fast boende befolkningsmängd.

Det finns en uttalad vilja bland gotländska politiker att Gotland från och med 2015 ska ta emot ett utökat antal flyktingar som redan har fått uppehållstillstånd. Regionfullmäktige beslutar i frågan. Det så kallade länstalet motsvarar 200 personer/år. Det kan dock komma att röra sig om upp emot 250 platser. Det finns sedan tidigare 70 platser/år för att ta emot ensamkommande flyktingbarn. Det är Region Gotland som har det övergripande ansvaret för flyktingmottagningen på ön. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har lagstadgat ansvar för etableringsinsatserna.

Utbildning

Landsbygdsskolornas antal har minskat under senare år och flera skolor är hotade av nedläggning p.g.a. minskat elevantal. Folkhögskolan finns på två orter på ön, Hemse i söder och Fårösund i norr. Uppsala universitet, genom Campus Gotland finns på ön.

Utbildningsnivån är jämfört med landet i övrigt låg och inkomstläget likaså. Kvinnorna har i högre utsträckning än män högskoleutbildning. Folkbildning sker bland annat genom flera aktiva studieförbund både i Visby och på landsbygden.

Arbetsmarknad

Det finns ungefär lika många förvärvsarbetande kvinnor som män på ön. Arbetsmarknaden är könssegregerad med kvinnodominans inom vård och

omsorg, utbildning och inom detaljhandel. Gotlänningar tjänar 10 procent mindre än riksgenomsnittet inom de tio största yrkesgrupperna.

Arbetsmarknaden är begränsad med tanke på ö-läget där arbetsplatser i angränsande län måste nås med flyg eller båt. Pendling till arbete på fastlandet sker i viss utsträckning. Arbetspendlare på ön är beroende av kollektiv busstrafik, järnväg saknas. Många är hänvisade till bil.

Säsongsvariationen är stor med tanke på besöksnäringens omfattning och betydelse, med ett stort behov av personal under den korta sommarsäsongen. Arbetslöshetssiffrorna varierar därmed också över året. Gotlänningar i åldersgruppen 20-24 år söker relativt ofta arbete utanför ön efter gymnasiet. Öppet arbetslösa och personer som ingår i program med aktivitetsstöd har minskat något sedan i fjol.

Lokal anda och livskvalitet

Nya gotlänningar anger gärna som skäl för inflyttningen att Gotland betyder hög livskvalitet. Närheten till naturen, havet och det rika kulturutbudet framhålls särskilt. Det finns också en speciell närhet mellan människor på en ö där många känner eller känner till varandra. Gotlänningar anses av många som gästvänliga och är lyhörda för nya saker. Uppfinningsrikedomen för att överleva på en ö är stor. Mångsyssleri är vanligt. Att leva och verka på en ö gör att människor måste hjälpas åt i stort och smått. Det finns därmed en lång tradition av samverkan.

4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter

Här följer vår sammanfattning av SWOT-analyser och fokusgruppernas analyser. Arbetet har mynnat ut i tre övergripande målområden. Här redovisas den sammantagna analysen utifrån de tre målområdenas rubriker. Varje målrubrik inleds med summering av målets viktigaste utmaningar.

4.2.1 Hållbart småföretagande

De främsta utmaningarna är:

- Skapa förutsättningar för ökad lönsamhet och konkurrenskraft inom främst besöksnäringen, gröna näringen och blå näringen.
- Möjliggöra ägarskiftet och etablering av ungdoms-entreprenörskap.
- Skapa nya produkter och tjänster för en nationell och internationell marknad av såväl besöksprodukter som förädlade livsmedel från hav o land.

Gotland är i sig ett starkt varumärke, som alla på ön har tillgång till. Denna styrka lyfts fram i många sammanhang, inte minst när det gäller näringslivets utveckling. Gotland förknippas med kvalitet, sol och oförstörd natur. Den kalkrika jorden och det omgivande havet skapar många möjligheter. Landskapet är tydligt präglat av flera generationers bönder och detta lockar många besökare som vill uppleva en annorlunda del av Sverige.

Besöksnäringen och de areella näringarna har lång tradition och därmed mycket inbyggd erfarenhet och kunnande som är en stabil grund för fortsatt utveckling av ett hållbart företagande. Ö-läget har präglat företagskulturen där småföretagandet är stort i jämförelse med andra län och den kreativa företagaren ser snarare möjligheter än hinder med de begränsningar som en ö kan innebära.

Jämfört med övriga delar av landet är nyföretagandet högt, detta gäller även för kvinnors företagande, vilket är en styrka. Att öka ungdomars företagande är viktigt både för att kunna behålla deras utvecklingskraft och för att de ska kunna återvända och försörja sig efter avslutad utbildning. Genom tillgången på bra råvaror finns potential till utveckling av företagandet med t.ex. livsmedel, ull, trä och sten som grund. Tillgången till det speciella ljuset, öppna landskap och obruten horisont ger kulturella och kreativa näringar unika förutsättningar. Därför är det en viktig del av Gotlands profilering och här finns plats för nya företag. Gotland är det hästtätaste länet i landet med 180 hästar/1000 invånare. Snittet ligger på 39 hästar/1000 invånare. Det finns 10 300 hästar på ön, varav många finns på lantbruksfastigheter. Många framstående travhästar är uppfödda på Gotland. Hästföretagandet har möjligheter att utvecklas.

Det kommer att finnas tillgång till optisk fiber med bra kapacitet överallt på ön år 2016. Gotländska företag får därmed stora möjligheter att ta produkter och tjänster in i det digitala samhället där IT inte längre är ett hinder. IT-användningen skapar många öppningar inte minst för landsbygdsföretagandet, då den fysiska platsens betydelse minskar. Detta kommer troligen att ytterligare stärka utvecklingen av fler tjänsteföretag. Bl. a inom området IT är det möjligt att knyta nya kontakter internationellt.

Ö-läget är i vissa avseenden en svaghet som är försvårande för företagsutvecklingen. Det kan handla om begränsningar i infrastrukturen som hindrar ökade affärer med t.ex. det svenska fastlandet eller Baltikum för både avyttring av produkter och för ökad besöksnäring. Ö-läget innebär även begränsningar som påverkar rekrytering av personal. Genom en förbättrad integration kan högt utbildade flyktingar/invandrare bli en tillgång vid odling av nya grödor och utveckling av nya produkter inom tex livsmedelsområdet. Utbildningsnivån är jämförelsevis låg i regionen. Det finns en styrka i att Uppsala universitet, genom Campus Gotland, finns på ön. Samarbetet mellan näringslivet och utbildning/forskning kan utvecklas till gagn för båda parter. Den klusterbildning som nu sker i Roma, centralt på ön, kring Gotland Grönt Centrum, är en möjlighet, framförallt för landsbygdsföretagen. Rådgivningen och utbildningen förväntas stärkas i och med detta nya samarbete. För de gröna näringarna är det grundläggande att det finns regional naturbruksutbildning. För kompetensutvecklingen och kompetensförsörjningen är det av vikt att stärka Gotland Grönt Centrum och en starkt samverkan med näringslivet ger ringar på vattnet. En yrkesutbildning inom lammproduktion, utveckling kring ullen och annat hantverk, häst, livsmedelsförädling m.m. anges som möjliga utvecklingsområden här.

Inom fiskerinäringen är nyrekryteringen dålig och det krävs krafttag för att rädda sysselsättning och ta tillvara den blå näringen. Som en följd av det minskade yrkesfisket har i princip all logistik för gotländsk fisk försvunnit från ön. För fiskerinäringen finns ett omfattande regelverk som tynger många företagare, vilket inte underlättar nyrekryteringen.

Vattenbruk och fiske är områden som med innovativa åtgärder både kan använda resurser bättre och skapa arbetstillfällen. Det finns med andra ord utforskade möjligheter kring blå tillväxt som även innefattar kustturism, blå bioteknik och havsenergi. Uppsala Universitet Campus Gotlands forskningsstation i Ar har en stark profil inom tillämpad fisk- och vattenbruksforskning och är en viktig resurs. Förädlingen av fiskarter som i modern tid har ansetts som skräpfisk har fått ett uppsving senaste året och de goda erfarenheterna går att bygga vidare på. Igångsättandet av Stockholms fiskmarknad i december 2014, skapar tillgång till

kunder på ett rimligt avstånd. För fiskerinäringen på ön är det också möjligt att utveckla verksamhet för att möta de behov som finns från besöksnäringen.

Besöksnäringen har goda förutsättningar att utvecklas, inte minst med tanke på den kryssningskaj som planeras stå klar i Visby 2018. Beslutet om att bygga en kryssningskaj är i sig en ”väckarklocka” för näringen med tanke på att exportmognaden generellt är svag och behöver utvecklas snabbt för att möta den internationella marknadens behov. I dagsläget finns det mycket att göra för att företagarens utbud av produkter och tjänster ska matcha de olika kundernas efterfrågan. Detta även för att möta behoven när nya säsonger utvecklas.

En svaghet i många av småföretagen är att en eller två personer i varje företag ska ha kunskap om allt från företags- och produktidéer till sälj- och marknadsföring samt ledarskap. Det är en stor möjlighet i att satsa på bred kompetensutveckling för att få mer hållbara företag. En viktig del av kompetensutvecklingen är utökad kontakt internationellt för ny kunskap, samverkan och erfarenhetsutbyte. Ökad samverkan mellan företag har tidigare visat sig vara framgångsrik för att öka möjligheter att vara med i upphandlingar och liknande.

Småföretagen har i många fall svag lönsamhet och det finns svårigheter kring olika former av generationsskiftet och ägarskiftet i företagen. Lantbruksfastigheter i de mest attraktiva lägena för fritidsboende, är särskilt svåra att överföra till en ny generation.

Ökad samverkan och klusterbildningar inom och mellan olika näringar har potential för utvecklingen av näringslivet. Ökad samverkan med forskning och läroanstalter är en annan möjlighet för gotländska företag att gå i bräschen när det gäller nya miljöanpassade lösningar och produkter.

Hotet mot Östersjöns miljö är ett problem för Gotland. Här är de internationella kontakterna med lokala aktörer viktiga att utveckla för ett effektivt miljöarbete. För gotländska företag i alla branscher gäller det att fortsättningsvis jobba med ett så hållbart miljömässigt företagande som möjligt.

Andra orosmoment handlar om nedläggningshotet för Bromma flygplats, försämrade förutsättningar för framtida färjetrafik och osäkerhet kring kommande jordbruks- och fiskeripolitik.

4.2.2 Leva och verka på hela ön

De främsta utmaningarna är:

- Skapa möjligheter för att bo och leva på hela ön genom att utveckla hållbara miljölösningar.
- Öka användningen av den digitala infrastrukturen för att underlätta boende och sysselsättning på landsbygden med hjälp av nya digitala tjänster och produkter.
- Utveckla långsiktigt hållbara sociala miljöer och långsiktig försörjningsmöjlighet oavsett individens förutsättningar.

Den säregna, varierande naturen och de många kulturlämningarna i landskapet utgör en styrka när det handlar om att locka boende till olika platser runt om på ön. Samma förutsättningar kan upplevas som ett problem eftersom det i många attraktiva lägen också finns restriktioner för byggande. Ett påtagligt hinder att få bygglov kan vara svårigheter att anpassa nya anläggningar för vatten- och avlopp. Den sprickiga kalkstensberggrunden är en känslig och ibland oförutsäg-

bar faktor, som kräver särskild omsorg för tillräcklig tillgång till vatten av god kvalitet. Här finns möjlighet att utveckla tekniska innovationer t.ex. genom lokal och offentlig samverkan.

Miljön är känslig och ofta utsatt, inte minst när det gäller stränder, vikar och hav. För att skapa förutsättningar för miljöförbättringar, t. ex. för livskraftiga fiskebestånd, behöver olika åtgärder göras. Miljöåtgärder kan handla om natur- och kulturmiljö, inklusive bevarande av fiskelägen och utveckling av överloppsbyggnader i lantbruket, möjligheterna att utveckla en bra och attraktiv närmiljö är många.

Nedläggning av skola, vård, omsorg och service är märkbar på stora delar av landsbygden och detta påverkar människors val när det gäller plats att bo och verka på. Här behövs alternativa lösningar. Det gäller också bostäder på landsbygden. En möjlighet är att utveckla tomma byggnader till hyresbostäder.

Det är svårt att få tillgång till kapital vid utveckling och nystart av företag. Nya former för finansiering börjar komma men dessa är inte alltid så enkla att använda. En möjlighet finns i att öka tillgången till lokalt kapital.

På Gotland finns inte järnvägstrafik utan landsbygdstrafiken handlar om bussar. På flera platser på ön finns ingen eller lågfrekvent kollektivtrafik. Om man inte har tillgång till bil begränsas valet av boende i hög grad. Alternativa transportmöjligheter behövs.

Många fysiska mötesplatser på landsbygden ägs och drivs av föreningar, vilket är både en styrka och en svaghet. Styrkan finns i det lokala ägandet som bygger engagemang i verksamheten, svagheten är de ekonomiska förutsättningarna som ofta är små. Många byggnader är i behov av upprustning och utveckling t.ex. energieffektivisering.

Gotlands landsbygd har ett rikt föreningsliv som ger många tillfällen till gemenskap, bildning, kulturupplevelser och idrottsaktiviteter. Den svenska allemansrätten gör att öns varierande natur i stor utsträckning kan användas till hälsofrämjande rekreation.

Optisk fiber med hög kapacitet är en styrka när det gäller fortsatt utveckling av aktiviteter där nya IT-lösningar kan öka gemenskapen. För att inkludera alla finns behov av kompetensutveckling. En ökad IT-användning ger också chans till större delaktighet i demokratin genom att det går att delta i underlag för beslut via fibernätet. Detta kan bidra till att en upplevd klyfta mellan stad och landsbygd, mellan invånare och beslutsfattare, kan minskas.

En styrka är de många lokala utvecklingsaktörerna som t ex hembygdsföreningar, bildningsförbund, idrottsföreningar, utvecklingsbolag och andra sockengrupper, som är drivande för att skapa arbetstillfällen, sociala mötesplatser, servicelösningar och attraktionskraft i den egna bygden. Dessa kan göra mycket för att locka till sig och inkludera nya invånare.

En möjlighet är att i samverkan mellan offentlig och ideell sektor skapa förutsättningar för praktikplatser för att motverka utanförskap och därmed öka den sociala tillhörigheten. I den gotländska kulturen finns en lång tradition av att hjälpa utsatta människor och detta yttrar sig bl.a. i jämförelsevis högt deltagande i välgörenhetsarbete. Det finns dock en sårbarhetsrisk om samhället inte stödjer och tar till vara enskilda individers och gruppers ideella handlingskraft och uthållighet.

För närvarande är invånare med utländsk härkomst en relativt liten del av befolkningen. Gotland ska inom kort rusta för att kunna ta emot ett ökat antal flyktingar som har fått uppehållstillstånd. Här behövs gemensamma insatser från myndigheter, organisationer, föreningar, företagare och privatpersoner för att välkomna och introducera de nya invånarna i samhällslivet. Vid en förbättrad integration finns det stor potential för erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan gotlänningar och de nya invånarna, som ska ses som en resurs för utvecklingen på olika plan. En akut brist som måste lösas är dock tillgången till tolkar.

Åldersstrukturen följer mönstret för många delar av Sveriges landsbygd, det blir allt fler äldre. De äldre är en tillgång med sin livserfarenhet och kompetens, men de unga lämnar i stor utsträckning ön för att studera och jobba. Det ligger en stor utmaning i att engagera fler unga att bo och verka på landsbygden. Goda möjligheter till social inkludering är här en viktig faktor, bredvid de fysiska förutsättningarna med boende, tillgång till skola, vård, service och jobb.

I olika undersökningar kring fysisk och social hälsa ligger Gotland ofta långt ner i statistiken, vilket tyder på att mycket behöver göras för att öka kunskapen kring hälsa, men också öka inkluderingen i samhället. Relativt låg utbildningsnivå är en svaghet som behöver lyftas. En bra övergång mellan skola och arbete, eller mellan arbete och vidareutbildning kan kräva särskilda insatser. Det finns en möjlighet i att den ideella sektorn lär sig mer om olika sociala förutsättningar för att fånga upp människor som upplever ett utanförskap. Utbildning på olika nivåer och kontakter nationellt och internationellt ökar kunskapen om ett socialt välmående samhälle.

4.2.3 Förnyelsebar energiomställning på Gotland

De främsta utmaningarna är:

- Skapa ett bredare intresse och engagemang för olika former av förnyelsebar energi på Gotland.
- Förbättra förutsättningar för ökad produktion, konsumtion och lokalt ägande av förnyelsebar energi på Gotland.

Gotland har goda möjligheter att vidareutveckla en redan stor produktion av förnybar energi, med tanke på de naturgivna möjligheterna med många soltimmar, god tillgång till skog, vind och till omgivande hav. Kompetensen kring vindkraft är stor. Det finns en bas till infrastruktur för biogas. Det omfattande lantbruket utgör en god råvaruresurs för småskalig produktion av biogas. Utveckling av lokal användning av förnyelsebara bränslen är en möjlighet. Utan ytterligare elkabel till fastlandet hotas dock utvecklingen av förnyelsebar el.

Eftersom Gotland är en geografiskt väl avgränsad plats med många bra förutsättningar inom energiområdet är ön väl lämpad för olika pilotprojekt där innovativa idéer kan tas fram och testas. Här finns goda möjligheter att utveckla samverkan med universitet och industriforskningsinstitut. Ett Sverigeunikt pilotprojekt pågår på Gotland redan kring torrefiering (ett slags pellets) av skogsråvara.

5. På vilket sätt är strategin innovativ?

Vår strategi ger möjligheter för nya arenor som kan skapa många gränsöverskridande samarbeten som mynnar ut i samhällsnyttiga resultat – produkter, tjänster och kunskap. Grundläggande för leaderarbetet är att lokal utveckling bäst genomförs av de som bor och verkar på platsen. Strategin har ett långsiktigt perspektiv som sträcker sig flera generationer framåt i tiden.

I vår strategi vidgar vi perspektiven jämfört med tidigare programperioder då leadermetoden använts på Gotland. Det handlar bl.a. om öka kunskapen kring möjligheterna med mångfald, att lyfta sociala frågor, ha en bred ingång gällande fiskefrågor samt att lyfta lokalt miljöarbete. Grunden har lagts redan i framtagandet av strategin där en ny konstellation, jämfört med befintligt LAG och FOG, med kompetens om de områden som omfattas av de fyra olika fonderna tagits tillvara. Vi har involverat fokusgrupper som har analyserat behov och möjligheter, som vi också ser som mycket viktiga ambassadörer vid genomförandet. Från fokusgrupperna är det även möjligt att rekrytera personer till LAG och till de expertråd som stöttar LAG med kunskap.

Fondernas möjligheter ska användas för att skapa synergieffekter, eftersom det går att genomföra projekt med koppling mellan fonderna, men också koppla samman land och stad på ett nytt sätt. Nya dörrar öppnas och nya kontaktytor skapas.

Forskningsaktörer är en viktig part som ska aktiveras i den lokala utvecklingen för att stärka kunskapsuppbyggnad, entreprenörskap och innovationer. Ett ökat fokus ligger på att samarbeta med andra länder och andra regioner. Det finns mycket kunskap att hämta från vår omvärld.

Ett proaktivt arbetssätt ska genomsyra hela den nya organisationen kring strategin. Den nya föreningen, med ett kansli anpassat till förutsättningarna i strategin, ska ha en tydlig kommunikationsplan med aktiviteter utformade för att på bästa sätt nå ut till utvecklingsaktörerna i länet. Vi tror mycket på paraplyprojekt i uppstarten för att få igång verksamhet efter ett vacuum mellan programperioderna. Utlysningar är ett annat verktyg som vi tror mycket på. Båda dessa arbetssätt skapar tydlighet för presumtiva projektägare och möjliggör extra stimulering av aktiviteter inom prioriterade områden i strategin.

6. Vision

Gotland tillsammans för hållbar tillväxt, engagemang och livslust: Så mycket bättre!

På Gotland trivs en mångfald av människor och situationen för boende, arbete och livet i stort präglas av långsiktigt hållbar tillväxt, gemenskap och livslust.

På Gotland tar vi ansvar för oss själva, varandra och vår omvärld - vi arbetar aktivt tillsammans med hållbarhet vad gäller miljö, människor och arbete för ökat välmående, företagsamhet, lönsamhet och framtidstro.

På Gotland har vi förutsättningar för att bo och verka över hela ön - förutsättningar som vi skapat tillsammans.

7. Insatsområden, mål och urvalskriterier

7.1 Övergripande mål för området

Övergripande mål för hela strategin
<p>[Mål 1] Hållbart småföretagande</p> <p><i>- gotländskt småföretagande ska bli mer lönsamt, sysselsättningsskapande och resurseffektivt. Samarbete, entreprenörskap och innovation är ledstjärnor för utveckling på hela ön.</i></p>
<p>[Mål 2] Leva och verka på hela ön</p> <p><i>- Möjligheterna för hållbart boende, långsiktig försörjning samt delaktighet i samhället genom lokala lösningar ska förbättras. Det skapar bl.a. möjligheter för att invånarantalet på landsbygden ska bibehållas.</i></p> <p><i>- social gemenskap, möjlighet till långsiktig försörjning och inflytande för alla boende oavsett individens förutsättningar ska öka</i></p>
<p>[Mål 3] Förnyelsebar energiomställning på Gotland</p> <p><i>- antalet nya intressenter ska öka och förutsättningarna för produktion, konsumtion och ägande av förnyelsebar energi ska förbättras</i></p>

Mål 1. Hållbart småföretagande

Vi har identifierat behov av fler arbetstillfällen på ön, med ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet som grund, där leadermetoden kan användas för lokal utveckling. Ett hållbart företagande är ett relevant sammantaget begrepp, som vi använder som ett av våra övergripande mål. I begreppet hållbart inkluderar vi lönsamma, socialt, kulturellt och miljömässigt hållbara företag över tid.

Gotland är i sig ett starkt varumärke som har möjlighet att ytterligare stärkas genom att fler av öns förutsättningar används i mycket större utsträckning än idag. Lantbruk, fiske och livsmedelsförädling är basnäringar tillsammans med besöksnäringen. Både de gröna näringarna och den blå näringen har tillväxtpotential.

Levande hamnar med fiske och möjlighet att köpa lokalt fångad och förädlad fisk är en betydelsefull del av bilden av Gotland, på samma sätt som jordbrukets öppna landskap och gårdsbutikerna.

Småföretagandet är omfattande och diversifierat och utvecklingsmöjligheterna kan tas tillvara genom t.ex. breddad kompetens, ökad jämställdhet och fler internationella samarbeten. Fysiska och virtuella mötesplatser blir allt viktigare. Förädlingsgraden av råvara från hav, skog och jord är i dagsläget jämförelsevis låg. Vi ser stor potential i att utveckla besöksnäringen för internationell marknad, och särskilt med inriktning på efterfrågan från besökare med specialintressen, t.ex. kopplat till natur- och kulturupplevelser, lokalt producerad mat samt konst och konsthantverk. Det finns tillgång till bredband på 100 Mb på hela ön 2016. Detta är en viktig förutsättning för ett hållbart företagande.

Målområdet har främst bäring på flera tematiska mål i regionalfonden, havs- och fiskerifonden och landsbygdsfonden. Starkast koppling finns till målet som handlar om ökad konkurrenskraft i små och medelstora företag. Forskning och innovation är mål i landsbygdsfonden och regionalfonden där det också finns koppling till målområde 1.

Mål 2. Leva och verka på hela ön

Vi har identifierat behov att förbättra förutsättningarna för att leva och verka på hela Gotland. Här kan leadermetoden bidra lokalt genom att stimulera till nya samarbeten som genererar nya lösningar. Vårt andra övergripande mål handlar både om praktiska och sociala förutsättningar som gör att det är möjligt för alla att leva, arbeta och utöva fritidssysselsättningar med så stor valfrihet som möjligt. Här handlar det om stärkt attraktionskraft för att öka inflyttningen till ön samt motverka landsbygdens avfolkning och ojämna åldersstruktur.

Det behövs nya gemensamma modeller och metoder för att långsiktigt lösa vattenhushållningen och avloppshanteringen på ön. En nära samverkan mellan samhällets aktörer är av vikt. Forskning, myndigheter och invånare kan tillsammans göra en hel del utifrån lokalt perspektiv.

Förutsättningarna är goda för att utveckla stränderna och havet genom miljöinriktade åtgärder som även gör att tillgängligheten för människor ökar. Tillgången till lokal service, vård och omsorg samt goda kommunikationer för både personer och gods, är ofta avgörande för de val som görs av privatpersoner och näringsidkare. Alternativ till det offentliga behöver utvecklas.

Fysiska mötesplatser är grundläggande för en aktiv bygd. Med tillgången på bredband med hög kapacitet finns möjligheter att utveckla verksamhet i gemensamma lokaler på landsbygden, men det behövs också ändrade förutsättningar för ekonomiskt hållbar drift av föreningsägda idrottsanläggningar, bygdegårdar och andra lokaler där förenings-, utbildnings- och företagsaktiviteter kan bedrivas också på sikt. De internationella kontakter som föreningsliv och idrottsrörelse har, kan bli en tillgång.

Vi har även identifierat behov att förbättra de sociala förutsättningarna för att leva och verka. Vi ser extra stora fördelar med att arbeta med leadermetoden utifrån ett flerfondsperspektiv, inom detta målområde.

Alla människors rätt till delaktighet i den demokratiska processen och till utbildning och arbete på lika villkor är centralt för att den fysiska platsen ska ge möjligheter till ett gott liv. Det finns många engagerade eldsjälar på ön, men det finns också de individer som upplever att de inte blir hörda eller inte passar in. Ungdomsarbetslösheten och den säsonsberoende arbetsmarknaden är påtaglig.

Kunskapen om lokal ekonomi är bra underlag för fortsatt utveckling. Nya lösningar för finansiering för företag och organisationer behöver tas fram.

Målområdet har bäring på flera tematiska mål och olika fonder. I socialfonden handlar dessa om hållbar sysselsättning, social delaktighet samt utbildning/livslångt lärande. Även landsbygdsfonden har dessa mål.

Havs- och fiskerifonden har mål för hållbar sysselsättning.

Ökad IT-användning är mål inom regionalfonden och landsbygdsfonden.

Skydda miljön är mål för havs- och fiskerifonden och landsbygdsfonden.

Mål 3. Förnyelsebar energiomställning på Gotland

Vi har identifierat behov av att kunna använda leadermetoden för att bidra till förnyelsebar energiomställning på ön och därmed möjliggöra att den regionala Energiplanen kan uppnås. Det behövs lokala initiativ för att öka produktion av förnyelsebar energi och för ökad användning av densamma. Energiomställningen inkluderar även den blå näringen. Det finns en del kunskaper att hämta internationellt genom samarbeten, men en del behöver utvecklas på plats och där är tillgång till tillämpade forskningsaktörer/konsulter viktiga.

Området har bäring på tematiska målet för forskning och innovation som omfattas av landsbygdsfonden och regionalfonden samt på målet för övergång till koldioxidsnål ekonomi där det förutom nämnda fonder även finns en koppling till havs- och fiskerifonden.

Horisontella mål

De horisontella målen (principerna) ska genomsyra alla delar i strategins genomförande. Det betyder att såväl LAG, kansli och projektägare ska förhålla sig till dessa och därmed ”väsas” utvecklingsarbetet för att få in nya sätt att tänka. Frågorna som ska ställas är: ”Har vi tänkt på, och tagit med de här perspektiven så långt som det är möjligt?” och ”Kan vi göra något mer för att kommunikation/ metoder/projektupplägg/sammansättning av personer i grupper/projektgenomförande/uppföljningar m.m. ska kunna svara bättre mot målen?”

Indikatorerna för de horisontella målen är viktiga mått för att mäta hur många projekt som arbetar aktivt för att nå de horisontella målen.

Övergripande horisontella mål för hela strategin	Indikatorer
[Mål 1] Jämställdhet, likabehandling och ickediskriminering	13% av projekten får poäng i urvalskriteriet och kännetecknas då av att dom helt eller delvis har som mål att öka jämställdheten, generellt eller för ett särskilt område där det finns en underrepresentation.
[Mål 2] Hållbar miljö	32% av projekten får poäng i urvalskriteriet och kännetecknas då av att dom helt eller delvis har som mål att jobba för en bättre miljö, för energieffektivisering/förnybar energi och/eller för minskad klimatpåverkan.
[Mål 3] Barns och ungas delaktighet	13% av projekten får poäng i urvalskriteriet och kännetecknas då av att dom helt eller delvis har som mål att öka barns och ungas delaktighet i lokal utveckling.
[Mål 4] Innovationer	34% av projekten får poäng i urvalskriteriet och kännetecknas då av att dom helt eller delvis har som mål att stimulera innovation.
[Mål 5] Folkhälsa	7% av projekten får poäng i urvalskriteriet och kännetecknas då av att dom helt eller delvis har som mål att öka folkhälsan.

Mål 1. Jämställdhet, likabehandling och ickediskriminering

Det första målet handlar om att delta i samhället på lika villkor oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, sexuell läggning, ålder, religion eller annan trosuppfattning, etnisk tillhörighet eller funktionsnedsättning. Särskilt framhåller vi jämställdhetsperspektivet i strategin, för att hela Gotlands befolkning ska vara så väl representerad som möjligt, och att såväl kvinnor som män ska ta del av den utveckling som kan komma genom leadermetoden.

Mål 2. Hållbar miljö

Det andra målet handlar om att använda metoder, former och tekniker som är bra för miljön och minskar negativ inverkan. Målet handlar om att göra medvetna val så långt det är möjligt för att bidra till Sveriges arbete med miljömålen och därmed också till de övergripande målen för EU2020, som handlar om miljö, klimat och energi.

Mål 3. Barns och ungas delaktighet

Det tredje målet handlar om att inkludera barn och unga människor i lokal utveckling. Det viktiga är att öppna för delaktighet på barns och ungas egna villkor och finna former för detta för såväl flickor som pojkar.

Mål 4. Innovationer

Det fjärde målet handlar om innovationer. En innovation kan vara av social eller praktisk/teknisk karaktär, och omsätts i nya arbetssätt, metoder, modeller, produkter, tjänster, affärsidéer m.m. Något som är nytt på platsen och bidrar till utveckling, är i den här strategins mening innovativt. Kunskapsutbyte mellan lokalsamhället och forskningen är en av flera möjligheter för utveckling på innovativa grunder.

Mål 5. Folkhälsa

Det femte målet handlar om livskvalitet, om fysisk och social hälsa. Det övergripande nationella folkhälsomålet är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Strategin syftar till ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum. Ambitionen är att leadermetoden bidrar till att skapa bättre förutsättningar för en stärkt hälsa.

7.2 Insatsområden

Övergripande mål 1 Hållbart småföretagande

Projekt inom de tre tematiska insatsområdena under den här rubriken ska verka för ökad konkurrenskraft i befintliga och nya företag och branscher, att tillfällen finns kvar och att nya tillkommer.

För att främja utvecklingen inom näringslivet lokalt, behövs en närmare samverkan med utbildning och forskning, regionalt, nationellt och internationellt. Teori och praktik tillsammans kan underlätta innovativa lösningar. Genom att använda leadermetoden kan de olika intressenterna ges möjlighet att genomföra projekt som gynnar alla parter.

Insatsområde 1.1 Ökad kompetens i lokala företag

För att företag i olika branscher ska kunna växa, finns det behov av ökad kompetens i små och medelstora företag. Det finns också behov av relevant kompetens för att företagare som är i ett uppstartsskede ska få bra möjligheter att bli konkurrenskraftiga. Företagare som ser ett gemensamt behov kan med hjälp av leadermetoden ha möjlighet att i projektform genomföra kompetensutveckling i form av t.ex. kurser, studiebesök och rådgivning.

Insatsområde 1.2 Nya lokala, nationella och internationella nätverk

För att öka små och medelstora företags konkurrenskraft behövs mer nätverksaktiviteter, gemensamma distributionslösningar, klusterbildningar inom och emellan företag och branscher. Dessutom behövs utveckling av gemensamma marknadsföringskoncept, ökade möjligheter till bra omvärldsbevakning samt kontakter med nationella och internationella nätverk. Företagare i samverkan kan med hjälp av leadermetoden ha möjlighet att i projektform utveckla fysiska och virtuella mötesplatser och koncept. Det finns goda möjligheter till nya samarbeten, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Insatsområde 1.3 Främja utveckling av företag samt produkter och tjänster

Förädlingsgraden på öns produkter och tjänster behöver utvecklas. Stöd i olika former behövs för att hjälpa nya och befintliga företagare att hitta bra former för företagande samt utveckling av produkter och tjänster. Sociala företag och kooperativ är en form som bör kunna användas mer. Nödvändiga generationsväxlingar (ägarskiften) i små och medelstora företag är ibland problematiska att genomföra. För att tänka nytt behövs goda exempel på hur det går att göra lösningar. Det kan vara avgörande för att en del företag ska kunna överleva och utvecklas. Företagare i samverkan kan med hjälp av leadermetoden ha möjlighet att i projektform jobba med dessa frågor.

Övergripande mål 2 Leva och verka på hela ön

Projekt inom de åtta tematiska insatsområdena under den här rubriken ska verka för ökade praktiska möjligheter till hållbart boende och arbete, ökade förutsättningar för att göra saker ihop, för ökad tillgänglighet till en god och hållbar närmiljö samt ökad möjlighet till livskvalitet, socialt liv och god hälsa.

Insatsområde 2.1 Möjlighet att bo och bygga

Det behövs nya smarta lösningar och goda exempel på hållbara sätt att exempelvis hantera vattenhushållning, vattenförsörjning och avloppshantering. Det kan vara avgörande för val av bostad och är ett hinder i vissa områden. Det handlar också om brist på boendialternativ i en del socknar, där det är önskvärt att ta fram modeller och metoder för att lokalt och tillsammans underlätta för att skapa tillgång. Genom att använda leadermetoden kan invånarna i projektform utveckla tankar, idéer och kunskap för att underlätta praktiska möjligheter att bygga och bo.

Insatsområde 2.2. Möjlighet till utbildning och jobb

Idag är det många som är beroende av bil för att ta sig till studier, arbete eller serviceorter för att handla, gå på bibliotek etc. För att underlätta vardagen, på ett miljönriktat vis utan bil, behövs alternativa transportlösningar t.ex. pooler för samåkning och frakt. Lösningar kan tas fram med hjälp av appar och andra digitala hjälpmedel. Det kan också handla om att förflytta arbetsplatsen till människorna, skapa gemensamma arbetsplatser för distansarbete. Genom att använda leadermetoden kan invånarna i projektform utveckla tankar, idéer och kunskap för att underlätta praktiska möjligheter att förflytta sig alternativt skapa lokala arbetsplatser.

Insatsområde 2.3 Möjlighet till gemensamma aktiviteter

Möjligheterna att behålla, utveckla och nyskapa gemensamma rum/mötesplatser behöver utvecklas. Det kan handla om att upprätta planer för bättre ekonomi i driften av byggnader och anläggningar, möjliggörande av tekniska lösningar för att gemensamma IT-aktiviteter ska kunna utvecklas och utveckling av miljöer för ökad fysisk och mental aktivitet, t.ex. LAN, kortspel, utegym, naturleder, teater m.m. Genom att använda leadermetoden kan invånarna i projektform utveckla tankar, idéer och kunskap för att underlätta praktiska möjligheter för gemensamma aktiviteter med inriktning på fritidsaktiviteter.

Insatsområde 2.4 Hållbar miljö

Lokalt kan invånarna tillsammans bevara och/eller utveckla sitt landskap utifrån de miljövärden som finns runt omkring. Det kan handla om vattnet i landskapet och det omgivande havet med sina vikar runt Gotlands kust. Det kan också handla om natur- och kulturmiljövärden. Miljöarbetet gynnar ekosystemtjänster och ger många mervärden för lokalbefolkningen, besökare och för näringslivet. Samarbete och kunskapsutbyte med andra områden i Sverige och i andra länder är viktiga faktorer för innovativa former och metoder. Genom att använda leadermetoden kan invånarna i projektform utveckla tankar, idéer och kunskap för att ta tillvara möjligheterna som finns kopplade till en hållbar miljöutveckling.

Insatsområde 2.5 Öka invånarnas kunskap och möjlighet att delta i den demokratiska processen

Erfarenheterna och åsikterna från lokalnivån behöver tas tillvara bättre i samhället. Dialogen behöver stärkas mellan enskilda invånare, lokala utvecklingsaktörer och beslutsfattare. Kopplingen mellan landsbygden och staden behöver bli tydligare. Former för dialog och demokrati behöver utvecklas. De ökade möjligheterna med IT-baserad dialog är en möjlighet bland flera. Det finns behov av att skapa ökat intresse hos invånarna i frågor som rör samhället vi lever i och ökad kunskap kring IT-användning. Genom att använda leadermetoden kan invånarna, i projektform, utveckla tankar, idéer och kunskap för att underlätta för många fler att bli delaktiga i beslut. Det handlar även om att inkludera de grupper som idag inte känner sig som en del av samhället, t.ex. personer med funktionshinder, ungdomar och utlandsfödda.

Insatsområde 2.6 Kunskap om lokal ekonomi och metoder för lokal utveckling

En fråga som är av stor vikt är nya möjliga finansieringsformer för föreningar, organisationer och företagare som vill utveckla verksamhet. Här är det viktigt att stödja nya tjänster som ger ökad tillgång på lokalt kapital. Mer kunskapsunderlag kring bygdens ekonomi och sociala kapital behöver tas fram och synliggöras, för fortsatt utveckling lokalt på mindre orter eller i geografiskt avgränsade områden. Praktisk tillämpning som kan tjäna som goda exempel kan också utvecklas. Genom att använda leadermetoden kan invånarna i projektform utveckla tankar, idéer och kunskap för att lägga en bra grund för fortsatt lokal utveckling.

Insatsområde 2.7 Ökade möjligheter till en hälsofrämjande vardag

Det finns mycket att göra tillsammans för att öka förutsättningarna för god hälsa bl.a. genom kunskapshöjning och ökad tillgång till friskvårdsaktiviteter på nära håll. Genom att använda leadermetoden kan invånarna i projektform utveckla tankar, idéer och kunskap för att stimulera god social och fysisk hälsa.

Insatsområde 2.8 Ökade möjligheter till sysselsättning för alla

Arbetslöshet, låg inkomst och en känsla av utanförskap skapar ohälsa. Insikten att alla behövs för att Gotland ska bli en plats där alla kan arbeta och bo måste förankras hos gotlänningarna. Fördomar och rädslor ska bekämpas med kunskap och goda exempel. För att främja individens möjligheter behövs strukturer för nätverksbyggande, utbildning och en personlig valfrihet. Fler och nya möjligheter för att underlätta övergång mellan studier och arbetsliv, t ex mentorskap och praktikplatser behövs. Det är viktigt att behovet hos arbetsgivarna tydliggörs och att kunskapen höjs hos både arbetsgivare och arbetstagare. Kunskap i olika former behövs för att förbättra människors ställning på arbetsmarknaden, det gäller särskilt kvinnor, ungdomar, nyanlända och personer med funktionsnedsättning. Sociala innovationer skapas när underifrånperspektiv på nya sätt möter sociala behov som inte tillgodoses av marknaden eller den offentliga sektorn. En samhällelig innovation riktar sig till hela samhället. Här finns möjligheter för en tydligare samverkan mellan stad och land. Genom att använda leadermetoden kan flera aktörer i projektform utveckla möjligheter för fler att komma ut i arbetslivet.

Övergripande mål 3 Förnyelsebar energiomställning på Gotland

Projekt inom de tre tematiska insatsområdena under den här rubriken ska verka för minskad miljöbelastning genom omställning till ett samhälle som är energisnålt och som bygger på förnyelsebara energikällor.

Insatsområde 3.1 Samverkan för lokal energiomställning

Goda exempel på gemensamma ekonomiska, praktiska lösningar kan initieras och genomföras på en mindre ort eller i ett avgränsat geografiskt område. Det handlar om ett helhetsgrepp där energieffektivisering och lokal energiproduktion kan skapa hållbara lokalsamhällen utifrån ett kretsloppstänkande. Genom att använda leadermetoden kan invånarna, i projektform, utveckla tankar, idéer och kunskap för att få fram underlag för gemensam energiomställning på en ort eller i ett område.

Insatsområde 3.2 Öka användningen och/eller produktionen av förnyelsebar energi

Fler lokala tillämpningar av användning av förnybar energi för bland annat byggnader och transporter både på land och till havs behövs. Fler lokala tillämpningar av användning och produktion av förnybar energi behövs. Genom att använda leadermetoden kan invånarna i projektform utveckla tankar, idéer och kunskap samt praktiska försök för att öka användningen och produktionen av förnyelsebar energi på Gotland och från det kringliggande havet. Området biogasanvändning och- produktion bör utvecklas vidare, liksom småskalig elproduktion och användning av elfordon. Detta är exempel på områden där Gotland ligger långt framme. Kontakt med forskning kring förnyelsebar energi kan ge nya infallsvinklar.

7.3 Handlingsplan

Det finns goda möjligheter att använda leadermetoden för en större helhetssyn på lokal nivå med den flerfundsmodell som gäller för Gotlands strategi. Fonderna kan användas var för sig, men flera projekt kan ha ett gemensamt övergripande mål som kan handla om t.ex. en mer konkurrenskraftig besöksnäring. I ett sådant exempel skulle olika projekt ge synergieffekter genom att utvecklingen sker inom olika områden, parallellt eller vid olika tidpunkter under programperioden. I exemplet med besöksnäringen kan ett socialfondsprojekt ha målsättningen att matcha arbetslösas förutsättningar med företagarnas behov, ett projekt i havs- och fiskerifonden kan skapa förutsättningar för utveckling av fisketurism, ett projekt i regionalfonden kan erbjuda utbildning för guider, ett projekt i landsbygdsfonden kan utveckla nätverk som är viktiga för företag inom besöksnäringen.

Det kommer inte att vara möjligt att finansiera ett och samma projekt med medel från olika fonder. Det behöver därför för varje projekt göras en tydlig avgränsning. På Gotland kommer ingen geografisk begränsning att gälla, förutom att landsbygdsfonden i enlighet med regelverket inte är möjlig att använda i Visby. Följande gäller övergripande för finansiering från de olika fonderna.

Socialfonden

Projekt som kan få in fler människor i arbetslivet, oavsett kön, ålder och etnicitet, kan få stöd genom socialfonden lokalt. Det handlar om att ta tillvara den lokala arbetsmarknadens behov och genomföra insatser som matchar detta på ett sätt som tar tillvara människors olika förutsättningar.

Kompetensutveckling, social utveckling, mentorskap och andra former för övergången till arbetslivet är insatser som är aktuella. Detta område handlar mycket om att motverka utanförskap, öka möjligheterna till social delaktighet och hälsa samt att stärka invånarnas möjlighet till ett bra liv. Projekt kan med fördel genomföras för att överbrygga klyftor mellan land och stad.

Socialfondsmedel används inom målområdet: 2.8 Ökade möjligheter till sysselsättning för alla.

Regionalfonden

Projekt som främjar lokal utveckling genom ökat entreprenörskap, särskilt genom att underlätta för att nya idéer i affärsverksamhet ska kunna bli verklighet och för att nya företag ska etableras, kan vara aktuella i regionalfonden lokalt. Främjande av entreprenörskap är viktig, liksom innovativ utveckling med inriktning på miljöteknik, förnybar energi, energieffektivisering och grön omställning. Kvinnors företagande är en prioritering inom fonden på nationell nivå.

Regionalfondsmedel används inom målområdena: *Hållbart småföretagande och Förnyelsebar energiomställning på Gotland*. Insatsområdena är 1.1 Ökad kompetens i lokala företag, 1.3 Främja utveckling av företag samt produkter och tjänster samt 3.2 Ökad användning och/eller produktion av förnyelsebar energi.

Havs- och fiskerifonden

Projekt som främjar omstruktureringen och anpassningen av ett minskande yrkesfiske och till ett hållbart och resurseffektivt vattenbruk och fiske, kan genomföras med medel från fonden. Fiskerinäringen ska ses som en helhet där kedjan från hav till bord är viktig i omställningen, även fisketurism, husbehovsfiske och sportfiske räknas in. Det betyder att fonden kan användas i vidare mening så länge det finns en tydlig koppling till vattenbruk eller fiske. Utvecklingen ska bygga på ett innovativt och kunskapsbaserat fiske och vattenbruk. Fonden har tydligt miljöfokus där miljöinsatser och vattenvårdande insatser är viktiga områden.

Havs- och fiskerifondsmedel används inom målområdena: *Hållbart småföretagande, Leva och verka på hela ön* och *Förnyelsebar energiomställning på Gotland*. Insatsområdena är 1.1 Ökad kompetens i lokala företag, 1.2 Nya lokala, nationella och internationella nätverk, 1.3 Främja utveckling av företag samt produkter och tjänster samt 2.4 Hållbar miljö och 3.2 Ökad användning och/eller produktion av förnyelsebar energi.

Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling

Projekt som är inriktade på landsbygdsutveckling i vid bemärkelse kan vara aktuella för finansiering från fonden lokalt. Landsbygdsföretag, ska stärkas i sin konkurrenskraft för att sysselsättningen ska behållas och öka. Det finns stort fokus på förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder, samt social delaktighet och möjligheter till grundläggande tjänster på landsbygden, t.ex. inom fritids- och kulturområdet.

Landsbygdsfondens medel kan användas inom *alla målområden* och de flesta insatsområdena, med undantag för 2.8 där endast socialfondsmedel är aktuella.

Samarbeten för att nå målen

Det finns goda möjligheter att jobba tillsammans med andra aktörer både på Gotland och på fastlandet för att uppnå de övergripande målen och målen i insatsområdena. På Gotland finns flera viktiga samarbetspartners på myndighetsnivå, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Gotland (kommunen), Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen. Här handlar det om att koordinera behov, insatser och möjligheter till finansiering.

Gotländsk kraftsamling för Östersjön är en annan samarbetspartner som är viktig för att nå resultat i miljöfrågorna kopplade till havet. Bakom detta initiativ står Länsstyrelsen i Gotlands län, Region Gotland, Uppsala universitet Campus Gotland och Forum Östersjön. Detta är en del av Östersjöinitiativet som omfattar länderna runt Östersjön. Där kan även LAG samarbeta internationellt.

Sedan tidigare finns det utvecklade samarbeten på lokal nivå med motsvarande nivå i Finland, Åland och Norge och dessa kontaktytor är fortsatt viktiga för att ta lärdom av varandra och utveckla nya metoder och modeller.

Samarbete med andra leaderområden i Sverige är också av intresse, särskilt inom regional- och socialfondsregionen Småland och öarna där Gotland ingår på nationell nivå. Det finns många likheter där erfarenhetsutbytet är viktigt.

Gotland Grönt Centrum är ett kluster under utveckling, där utbildning och rådgivning för de gröna näringarna kommer att samlas. Detta är en samarbetspartner som är viktig för att koordinera insatser inom detta område, inte minst när det gäller kompetensförsörjning och kompetensutveckling.

Kansliets arbete

I inledningsfasen kommer kansliet att tillsammans med LAG ta fram underlag för paraplyprojekt med tematiska inriktningar. Paraplyprojekt ger projektgrupper möjligheter att på ett effektivt sätt genomföra förstudier eller i praktiken omsätta mindre projekt inom t ex miljöområdet. Paraplyprojekten är särskilt lämpliga inom landsbygdsfonden och havs- och fiskerifonden. Projekten gör det möjligt att konkret nå ut med budskapet om att programmet har startat, vilket är viktigt efter en lång tids väntan. Speciella utlysningar är ett annat verktyg som kommer att användas för att skapa intresse och aktivitet kring önskade områden. I den kommunikationsplan som kommer att tas fram beskrivs hur de olika målgrupperna ska nås. Kansliet kommer att ta hjälp av det fiskeutskott som ska finnas kopplat till LAG, som en viktig samarbetspartner för havs- och fiskeriprogrammet. Ambitionen är att samtliga fonder ska kunna användas så fort organisationen är på plats.

7.4 Urvalsprocess

Det finns tydliga krav från EU när det gäller hanteringen av ansökningar, bedömningar och prioriteringar. Ansökningsprocessen ska vara transparent och objektiv.

De som kan söka stöd inom lokalt ledd utveckling är olika grupperingar – föreningar eller andra sammanslutningar, företag och offentliga aktörer. Underifrånperspektivet är alltid centralt. Projekten ska skapa mervärden för många människor.

EU-förordningen ställer krav på hur en urvalsprocess ska se ut vilket bland annat innebär att:

- ✓ Lokala aktörers kapacitet att utveckla och genomföra insatser som gynnar den lokala miljön ska främjas.
- ✓ Ett öppet urvalsförfarande som ska förhindra diskriminering ska införas.
- ✓ Objektiva kriterier för urval av insatser ska användas, för att undvika intressekonflikter.
- ✓ Ingen part i LAG har majoritet över någon annan.
- ✓ Urvalsförfarandet ska dokumenteras skriftligt.
- ✓ Urvalet av ansökningar som får stöd ska stämma överens med strategin och prioriteras i enlighet med strategins mål.

Det här är en beskrivning av hur LAG, med hjälp av kansliet, ska hantera ansökan och göra urvalen:

1. Någon eller några har en projektidé och kontaktar leaderkansliet. Idén kan också gå via någon i LAG-gruppen som slussar den eller de som står bakom idén vidare till kansliet.
2. En anställd på kansliet fungerar som kontaktperson från det att projektet utvecklas till det att genomförandet sker och uppföljning och utvärdering görs. Kansliet ska även kunna lotsa projektägaren till någon annan möjlig finansiär.

3. Projektägaren får hjälp med att utveckla projektet genom att tillsammans med kontaktpersonen bland annat gå igenom ett antal förberedande frågor. Det handlar mycket om att stämma av hur det tänkta projektet stämmer med strategins målsättningar, genomförandekapacitet mm bl.a. ska en analys kring de horisontella målen göras.
4. Den färdiga ansökan registreras i datasystemet och behandlas av kontaktpersonen som också blir föredragande av ärendet för LAG. Ansökan stäms av med andra tänkbara finansiärer för att undvika dubbelfinansiering. Ansökan stäms också av mot regionala strategidokument och med bland andra Länsstyrelsen och Region Gotland med syfte att samordna utvecklingsinsatser. På så sätt kan synergieffekter för samhällsutvecklingen uppnås.
5. En beredningsgrupp inom LAG tar fram förslag till beslut och om de anser att särskild sakkunskap behövs för att bedöma ansökan, kallas expertrådet för den aktuella frågeställningen in. Särskild sakkunskap kopplad till de olika fonderna kan behövas och i så fall tas den in.
6. Kansliet ser till att allt underlag kommer beredningsgruppen och senare LAG till del. Det ska ingå; dokumentation av ärendet och kopplingen till strategin och indikatorer, projektansökan, projektplan, kostnadsbudget och finansieringsplan samt utlåtande från eventuella experter.
7. Urvalsprocessen ska ha tydlig koppling till strategin och dokumenteras skriftligt. Projekten betygssätts utifrån urvalskriterierna, hur väl de uppfyller strategins mål. Urvalskriterierna innehåller poäng och viktning. Det finns bedömningsgrunder som hjälp till den/de som ska poängsätta. Urvalskriterierna är ett viktigt redskap för varje LAG-ledamot, vid inläsningen av projektet och vid LAG:s ställningstagande för beslut. Avslagsnivån definieras i urvalskriterierna.
8. LAG beslutar enligt strategins urvalsmodell med hänsyn till strategins insatsområden och indikatorer samt kopplingen till vald fond. Det ska finnas goda möjligheter att grunda beslutet på diskussion i LAG-gruppen utifrån gemensamma tolkningar av beredningsgruppens poängsättning av urvalskriterierna. Besluten ska ha tydliga motiveringar och villkorsbeskrivningar.
9. Projektägaren får ett muntligt besked om bifall, återremittering eller avslag samt motiveringen, dagen efter LAG-mötet. Ett beslut från LAG-mötet skickas ut så fort som möjligt. Det betonas där att det också krävs ett formellt beslut från förvaltande myndighet.
10. Handläggningen slutförs på kansliet och underlaget går vidare till Jordbruksverket som tar det formella beslutet.
11. När det formella beslutet är klart får projektägaren detta från Jordbruksverket.
12. Kansliet har ett startmöte med projektägaren, för att lägga gemensam grund för projektgenomförandet, redovisningar och uppföljningsmöten. Projektet kan också komma att få en mentor från LAG-gruppen, som tillsammans med kontaktpersonen från kansliet följer projektet. Resultaten från uppföljningarna återkopplas till hela LAG.

7.5 Mål och urvalskriterier

Nedan följer mål och indikatorer inom varje insatsområde grupperat efter respektive fond inom insatsområdet. När det gäller indikatorer finns de som är obligatoriska för respektive fond på ett övergripande plan för den fonden. I tabellen nedan har indikatorer som passar till respektive mål redovisats.

De prioriteringar som föreligger är kopplade till respektive utmaning. De utmärks i tabellerna nedan med att **prioriterade mål har en fetare text** än mindre prioriterade mål.

[Mål 1] Hållbart småföretagande

- gotländskt småföretagande ska bli mer lönsamt, sysselsättningsskapande och resurseffektivt. Samarbete, entreprenörskap och innovation är ledstjärnor för utveckling på hela ön.

Insatsområde 1.1 Ökad kompetens i lokala företag

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	1.1.1 Ökad kompetens i nya och befintliga småföretag inom besöksnäring samt areella näringarna inklusive livsmedel	<i>Antal deltagare i utbildning/rådgivning</i> <i>Antal deltagare <36 år</i> <i>Antal nyskapade arbetstillfällen</i>	175 22 4
	1.1.2 Ökad kompetens i nya och befintliga småföretag		
Havs- och fiskerifonden	1.1.1 Ökad kompetens i nya och befintliga småföretag kopplat till fiskenäringen inklusive diversifiering	<i>Antal deltagare i utbildning/rådgivning</i> <i>Antal deltagare <36 år</i>	60 10
Regionalfonden	1.1.1 Ökad kompetens i nya och befintliga småföretag i Visby	<i>Antal deltagare i utbildning/rådgivning</i>	30
		<i>Antal deltagare <36 år</i>	5
		<i>Antal nystartade små- och medelstora företag</i>	1

Insatsområde 1.2 Nya lokala, nationella och internationella nätverk

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	1.2.1 Utveckla samarbeten som till exempel nätverk och kluster	<i>Antal nya samarbeten</i>	18
		<i>Antal nya samarbeten nationellt</i>	8
		<i>Antal nya samarbeten internationellt</i>	5
Havs- och fiskerifonden	1.2.1 Utveckla samarbeten som till exempel nätverk och kluster	<i>Antal nya samarbeten</i>	10
		<i>Antal nya samarbeten nationellt</i>	3
		<i>Antal nya samarbeten internationellt</i>	2

Insatsområde 1.3 Främja utveckling av företag samt produkter och tjänster

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbyggsfonden	1.3.1 Utveckla produkter och tjänster inom besöksnäringen och areella näringen inklusive livsmedel	Antal deltagande företag	50
		Antal utvecklade produkter	24
	1.3.2 Stödja åtgärder för att underlätta generationsskiften /ägarskiften	Antal utvecklade tjänster	24
		Antal nya tekniker	7
1.3.3 Utveckla produkter och tjänster	Antal deltagare <36 år	15	
	Antal nyskapade arbetstillfällen	32	
1.3.4 Utveckla nya former av samverkan	Antal goda exempel	5	
	Antal deltagare i inspirationsträffar	40	
Havs- och fiskerifonden	1.3.1 Utveckla produkter och tjänster inom fiskerinäringen	Antal bevarade arbetstillfällen	10
		Antal nya grupper	3
	1.3.2 Stödja åtgärder för att underlätta generationsskiften /ägarskiften	Antal deltagande företag	40
		Antal utvecklade produkter	20
1.3.3 Utveckla nya former av samverkan	Antal utvecklade tjänster	20	
	Antal nya tekniker	5	
Regionalfonden	1.3.1 Stödja åtgärder för att underlätta generationsskiften /ägarskiften i Visby	Antal nyskapade arbetstillfällen	2
		Antal nyskapade företag	1
	1.3.2 Utveckla produkter och tjänster med utgångspunkt från Visby	Antal goda exempel	2
		Antal deltagare inspirationsträffar	10
1.3.3 Utveckla nya former av samverkan	Antal bevarade arbetstillfällen	5	
	Antal deltagare <36 år	3	
Regionalfonden	1.3.1 Stödja åtgärder för att underlätta generationsskiften /ägarskiften i Visby	Antal nya grupper	2
		Antal goda exempel	3
	1.3.2 Utveckla produkter och tjänster med utgångspunkt från Visby	Antal deltagare inspirationsträffar	30
		Antal bevarade arbetstillfällen	5
1.3.3 Utveckla nya former av samverkan	Antal nyskapade arbetstillfällen	3	
	Antal deltagare <36 år	3	
Regionalfonden	1.3.1 Stödja åtgärder för att underlätta generationsskiften /ägarskiften i Visby	Antal deltagande företag	5
		Antal utvecklade produkter	2
	1.3.2 Utveckla produkter och tjänster med utgångspunkt från Visby	Antal utvecklade tjänster	3
		Antal nya tekniker	2
1.3.3 Utveckla nya former av samverkan	Antal nystartade små- och medelstora företag	1	
	Antal nya grupper	1	

[Mål 2] Leva och verka på hela ön

- möjligheterna för hållbart boende, långsiktig försörjning samt delaktighet i samhället genom lokala lösningar ska förbättras. Det skapar bl.a. möjligheter för att invånarantalet på landsbygden ska bibehållas.

- social gemenskap, möjlighet till långsiktig försörjning och inflytande för alla boende oavsett individens förutsättningar ska öka

Insatsområde 2.1 Möjlighet att bo och bygga

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	2.1.1 Innovativa lösningar på vattenhushållning, vattenförsörjning och avloppshantering	Antal lösningar Antal modeller	13 5
	2.1.3 Nya modeller för att lösa boendebrist lokalt		

Insatsområde 2.2 Möjlighet till utbildning och jobb

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	2.2.1 Alternativa transportlösningar	Antal samverkanslösningar Antal användare Antal nya arbetsplatser	3 75 3
	2.2.2 Nya samordnade arbetsplatser		

Insatsområde 2.3 Möjlighet till gemensamma aktiviteter

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	2.3.1 Bidra till att behålla, utveckla och nyskapa gemensamma rum/mötesplatser	Antal berörda platser Antal IT-anpassade rum Antal invånare som berörs Antal driftlösningar	10 3 1500 10
	2.3.2 Långsiktiga driftlösningar	Antal nya aktivitetsplatser	10
	2.3.3 Nya möjligheter till utomhusaktiviteter		

Insatsområde 2.4 Hållbar miljö

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	2.4.1 Miljösatsningar	Antal miljösatsningar Deltagare vid inspirationsträffar	20 50
	2.4.3 Nya samarbeten nationellt och internationellt	Antal utvecklade ekosystemtjänster Antal nya samarbeten	10 15
		Antal nya nationella samarbeten Antal nya internationella samarbeten	5 2
Havs- och fiskerifonden	2.4.1 Miljösatsningar kopplade till vattendrag och hav	Antal miljösatsningar Antal nya samarbeten Antal nya nationella samarbeten	33 8 4
	2.4.2 Miljösatsningar kopplade till fiskets kulturmiljöer	Antal nya internationella samarbeten	1
	2.4.3 Nya samarbeten nationellt och internationellt		

Insatsområde 2.5 Öka invånarnas kunskap och möjlighet att delta i den demokratiska processen

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	2.5.1 Ökad kunskap kring IT-användning	Antal deltagare	150
		Antal deltagare med funktionshinder	25
	2.5.2 Nya dialogformer/ dialogforum	Antal ungdomar	25
		Antal utlandsfödda	15
	2.5.3 Ökad kunskap i samhällsplaneringsfrågor	Antal nya forum	5

Insatsområde 2.6 Kunskap om lokal ekonomi och metoder för lokal utveckling

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	2.6.1 Utveckla nya former av kapitalförsörjning	Antal nya lösningar	5
		Antal föreningar, organisationer och företag som hittat kapital	10
	2.6.2 Ökad kunskap och tillämpning om lokal utveckling	Antal inventeringar	5
		Antal deltagare	50

Insatsområde 2.7 Ökade möjligheter till en hälsofrämjande vardag

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	2.7.1 Ökad kunskap om hälsa (social och fysisk) och friskvård	Antal deltagare	50
		Antal rådgivningar	20
			Antal användare
	2.7.2 Ökad tillgång till friskvårdsaktiviteter	Antal samarbeten	10

Insatsområde 2.8 Öka möjligheter till sysselsättning för alla

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Socialfonden	2.8.1 Ökad möjlighet till matchning genom inspirationsträffar, kompetensutveckling, mentorskap, praktikplatser mm.	Antal deltagare	170
		Antal män	30
		Antal kvinnor	60
		Antal deltagare med funktionshinder	10
		Antal ungdomar	20
		Antal utlandsfödda	40
	2.8.2 Utveckla sociala innovativa organisationer och företag	Ant. anst. inkl. egenföretagare med förbättrad arbetsmarknadssituation, efter avslutad åtgärd	85
		Ant. arbetslösa deltagare och långtidsarbetslösa som är i sysselsättning inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd.	15
	2.8.3 Minska klyftan mellan stad och land	Antal nya verksamheter	5
		Antal nya produkter	5
		Antal nya tjänster	5
		Antal nya former av samverkan	3
		Antal sociala företag	5

[Mål 3] Förnyelsebar energiomställning på Gotland

- antalet nya intressenter ska öka och förutsättningarna för produktion, konsumtion och ägande av förnyelsebar energi ska förbättras

Insatsområde 3.1 Samverkan för lokal förnyelsebar energiomställning

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	3.1.1 Ökad hållbar lokal resurseffektivisering	Antal planer Antal samarbeten Antal samarbeten nationellt	8 14 5
	3.1.2 Utveckla samarbeten nationellt och internationellt	Antal samarbeten internationellt	1

Insatsområde 3.2 Ökad användning och/eller produktion av förnyelsebar energi

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	3.2.1 Ökad samverkan för lokala tillämpningar av förnyelsebar energi	Antal nya samarbeten Antal nya fastigheter som använder förnyelsebar energi	10 30
	3.2.2 Ökad användning och/eller produktion av förnyelsebar energi	Antal nya fordon som använder förnyelsebar energi Antal nyskapade arbetstillfällen Antal förstudier Antal pilotprojekt Antal nya produkter Antal nya tjänster	30 6 20 9 10 5
Havs- och fiskerifonden	3.2.1 Ökad samverkan för lokala tillämpningar av förnyelsebar energi	Antal nya samarbeten Antal båtar som använder förnyelsebar energi	8 3
	3.2.2 Ökad användning och/eller produktion av förnyelsebar energi	Antal förstudier Antal pilotprojekt Antal nya produkter Antal nya tjänster	6 3 5 2
Regionalfonden	3.2.1 Ökad samverkan för lokala tillämpningar av förnyelsebar energi	Antal planer Antal samarbeten Antal samarbeten nationellt	6 12 5
	3.2.2 Ökad användning och/eller produktion av förnyelsebar energi	Antal samarbeten internationellt	1

Urvalskriterier

För att välja ut de ansökningar som effektivast leder till utvecklingsstrategins prioriteringar finns det urvalskriterier. Detta krav gäller alla leaderområden, Urvalskriteriernas innehåll speglar varje områdes unika strategi och skiljer sig därför åt.

Hur urvalskriterierna räknas

Urvalskriterierna avgör hur en ansökan prioriteras.

Poängsättning

För varje urvalskriterium finns det poängsättningar. Om det står plustecken för poängsättningen betyder det att den poängsättningen kan räknas tillsammans med andra. Om det inte finns något plustecken räknas enbart den högsta poängnivån som uppfylls. Det totala antalet poäng är alltid mellan 0 och 5 poäng.

Viktning

När ett urvalskriterium är färdigbedömt multipliceras poängen med viktningen. Detta leder till att urvalskriterier som bedöms vara viktigare har en större effekt på hur ansökan ska prioriteras

Krav på poäng avgör om ansökan prioriteras

För att en ansökan ska prioriteras krävs följande:

- Att den viktade summan för urvalskriterierna är minst lika hög som minimipoängen som gäller för insatsområdet.
- Att ansökan måste få poäng i minst två av de angivna urvalskriterierna.
- Att det av ansökan tydligt framgår hur de horisontella målen är analyserade och hanterade.

Samtliga av dessa krav uppfylls kommer ansökan att prioriteras på det sätt som anges i strategin.

Urvalskriterierna ligger i bilaga 1.

8. Finansieringsplan

Fördelning per kostnadsslag	Landsbygdsfond	Havs- o fiskeri fond	Regionalfond	Socialfond	Summa
Drift	11 400 000				11 400 000
Projekt	26 285 446	10 346 778	2 836 631	4 134 410	43 603 265
Samarbete	1 000 000	500 000	200 000	200 000	1 900 000
Summa	38 685 446	10 846 778	3 036 631	4 334 410	56 903 265

9. Organisation

Organisationen som ska genomföra strategin behöver på alla plan arbeta proaktivt för att kommunicera möjligheterna och behoven där det är särskilt bra att använda just leadermetoden för utveckling. Kansliet, föreningen och LAG ska bygga upp nya sätt att jobba för att säkra att nya tankesätt, nya aktörers kompetenser och nya målgrupper omfattas så att de behov och utvecklingsmöjligheter som har identifierats i strategin genomförs. Det är viktigt att alla i organisationen har en gemensam bild av *vad* som kan och bör göras och också *hur* det kan och bör göras. Det ska finnas stor lyhördhet för att utveckla arbetssätt och metoder. Indikatorerna är viktiga hjälpmedel för en lärande organisation, här avses både kvantitativa och kvalitativa sådana. Här nedan beskrivs de olika delarna i organisationen.

9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift)

Det är grundläggande för verksamheten att kansliet är väl organiserat med kunnig och effektiv personal.

Kansliet får inte vara för litet, med tanke på den sårbarhet som då finns för verksamheten, optimalt är tre-fyra personer. En eller två personer får extra ansvar som verksamhetsledare. Ytterst är det budgetens omfattning som avgör behovet och den ekonomiska ramen för antalet tjänster. Jämn könsfördelning är en målsättning och helst ska det också finnas en spridning i ålder hos de anställda.

Var och en som jobbar på kansliet måste ha god kunskap kring målen för EU 2020 och innehåll och mål för EU:s olika fonder och de olika regelverken. Dessutom ska de vara insatt i regionala styrdokument och andra relaterade dokument. Kanslipersonalen ska ha hela ansvaret för att projekt som kommer till LAGs beredning är formellt mogna och att underlagen är tydliga så att det är möjligt för beredningsgrupper/hela LAG att ta ställning.

Personalen ska vara bra på att kommunicera både muntligt och skriftligt, med projektgrupper, LAG och med myndigheter. Det är fördelaktigt om rekryterad personal har erfarenhet från projektadministration, projektledning, gärna också från företagande. Kansliet behöver även kunna hantera, planera och utföra

strategins kommunikationsplan. Föreningens egen redovisning kräver relevant ekonomisk kompetens.

Administrativ samverkan med andra utvecklingsområden i landet kan vara intressant att se på för att öka effektiviteten, och det kan också vara möjligt att samverka administrativt med andra aktörer på ön.

En anställning på kansliet ska inledas med en introduktionsutbildning och det ska finnas möjligheter till fortbildning under anställningen. Ett lärande kansli är en väsentlig del av genomförandet av programmet. Lärandet handlar om att utifrån erfarenheter från olika håll utveckla metoder och former för en smidig administration. Personalen ska ha nära samverkan med LAG-gruppen där kunskapsutbytet under processens gång är mycket väsentlig.

Kansliet bör i kreativ anda så långt som möjligt utveckla och använda digitala lösningar för projektredovisning, intern/extern utbildning, omvärldskontakter, intern/extern uppföljning och interna/externa möten. IT-användningen är ett av flera steg för en miljömedveten administrativ organisation.

Kontinuerligt utbyte med andra utvecklingsområden nationellt och internationellt kan ge nya erfarenheter som gör att arbetet utvecklas. Expertkompetens kopplat till särskilda målinriktningar kan om möjligt delas med fler leaderområden. Ungas delaktighet i lokalsamhällets utveckling ska uppmuntras. En möjlighet är att kansliet kan fungera som praktikplats. Detta kan också vara en möjlig rekryteringsbas för LAG.

9.2 Partnerskapet och föreningen

Under vårvintern 2014 organiserades ett arbete för att ta fram en ansökan och lokal utvecklingsstrategi för att Gotland ska bli ett eget område inom Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden.

LRF Gotland tog på sig ansvaret för att ansöka om förstudiemedel och leda processen. En interimsgrupp utsågs där tio organisationer finns representerade (se kap 3). En referensgrupp med mer än 20 organisationer bildades, motsvarande ett partnerskap. Särskild sakkunskap inom olika ämnen, t ex fiskerinäringen, finns med och det har dessutom funnits olika fokusgrupper för diskussioner i olika frågor kring innehållet i strategin. Fokusgruppernas inriktning har varit: besöksnäringen; fiske och vattenbruk; lantbruk, mat och livsmedel, barn och ungdom/föräldraföreningarna; Regional Digital Agenda, idrott, lokal ekonomi, energi och klimat.

Näringslivet är särskilt representerat i partnerskapet genom att Fiskeområde Gotland, Tillväxt Gotland, LRF, Företagarna, Hushållningssällskapet, Gotlands förenade besöksnäring och Produkt Gotland finns med i partnerskapet.

Den ideella sektorn är representerad genom Länsbygderådet, Gotlands Idrottsförbund, Naturskyddsföreningen, Bygdegårdarnas Riksförbunds Gotlandsavdelning, Gotländska utvecklingsbolag i samverkan, Svenska kyrkan med fler.

De regionala utvecklingsfrågorna och samordningen med fonder på regional nivå är representerade genom Region Gotland (kommunen) och Länsstyrelsen. Särskilt sakkunnig inom jämställdhet har adjungerats till interimsgruppen och till referensgruppen.

Partnerskapet har för avsikt att bilda en förening när strategin är godkänd. En formell förfrågan, för att få in avsiktsförklaring för att delta, har gått ut till organisationerna i partnerskapet som har stått bakom framtagningen av strategin.

9.3 LAG – den lokala aktionsgruppen

Vårt LAG ska ha både bredd och specialkunskap i olika frågor. Jämfört med tidigare programperioder, när vi på Gotland använt leadermetoden för den lokala utvecklingen, kommer nu nya utmaningar med hantering av flera fonder än tidigare, eftersom socialfonden och regionalfonden nu också är aktuella. Det finns gotländska erfarenheter från tidigare perioder med både LAG och FOG och de tas tillvara när vi formar ett gemensamt LAG för den nya programperioden.

LAG bör ha 15-21 ordinarie platser. Antalet bygger på att det ska vara möjligt för valberedningen att balansera olika mål för sammansättningen. Det ska finnas en trepartssammansättning, ideell, privat och offentlig sektor, där målsättningen är lika representation. Det bör även ingå minst två ungdomsrepresentanter samt finnas en jämn könsfördelning. Eftersom hela ön berörs av strategin är det också önskvärt att LAGs medlemmar är bosatta på olika ställen på ön och därmed garanterar lokal förankring så långt det är möjligt.

Ledamöterna ska i första hand vara generalister med god lokal och regional kunskap om utvecklingsbehov och väl utvecklade egna nätverk. Engagemanget hos ledamöterna är a och o.

Olika specialkunskaper finns hos ledamöterna, men vi ser möjligheter i att till LAG ha organiserade expertråd i olika frågor. Ett sådant råd kan bestå av olika antal personer och ska kunna bidra med sakkunskap i LAGs beredning. Expertråden kan också kopplas in på ett tidigt stadium när ärenden bereds på kansliet. Expertråden får under processen ökad kunskap kring leadermetoden och kan fungera som rekryteringsbas för framtida LAG. Särskild sakkunskap om jämställdhet och andra horisontella mål bör finnas till hands.

Det är väsentligt att LAG har tillgång till all den kompetens som behövs för att hantera de fyra fondernas inriktningar och mål för att projekten som genomförs inom strategins ramar ska få bästa effekt.

- Socialfonden – här krävs särskild kunskap om den aktuella arbetsmarknaden på ön, matchningsbehoven näringsliv/arbetsmarknad samt erfarenheter som kan tillföra nya tankar och idéer för att få in fler människor i arbetslivet, i synnerhet de som står längst från arbetsmarknaden idag, vilket särskilt gäller unga, kvinnor samt utlandsfödda. Erfarenheter från projekt inom socialfonden är ett viktigt område. Här är Arbetsförmedlingen en mycket viktig part som bör ingå i LAG eller åtminstone finnas med i ett utskott för att proaktivt arbeta med socialfondsprojekt inom Lokalt ledd utveckling.
- Regionalfonden – här krävs särskild kunskap om entreprenörskap och innovationer, speciellt kopplat till miljöteknik, förnybar energi och grön omställning samt insikter om näringslivets aktuella förutsättningar på ön. Särskild vikt bör läggas på ungas och kvinnors möjligheter till entreprenörskap och företagande eftersom detta är en underrepresenterad grupp. Här är Ungt Företagande och Region Gotlands

näringslivsutvecklingskontor, en mycket viktig part som bör ingå i LAG eller åtminstone finnas med i ett utskott för att stimulera till regionalfondsprojekt inom Lokalt ledd utveckling.

- Havs- och fiskerifonden – här krävs särskild kunskap som bör tillgodoses genom ett särskilt fiskeutskott. Det saknas en sammanhållande organisation för denna näring på ön, motsvarande lantbrukets LRF, men sedan 2005 finns ett Samförvaltningsinitiativ som fungerar som plattform i länet. Den gruppen består av representanter för yrkesfiske, fiskberedning/ fiskarkvinnor, sportfiske, husbehovsfiske, vattenägare, vattenbruk, fisketurism och myndigheter. Förutom tre platser i LAG bör det finnas ett särskilt fiskeutskott för att behandla frågor kring projekt inom Lokalt ledd utveckling.
- Landsbygdsfonden för landsbygdsutveckling – här krävs en bredd i kompetensen eftersom fonden är den mest omfattande och vida, både innehållsmässigt och ekonomiskt. Särskild kompetens ska finnas i LAG när det gäller lantbruk, naturresurser och miljö, det digitala samhället samt fritid och kultur. Dessa kompetenser ska ingå i LAG och specialistkunskap inhämtas via experter vid behov. Vi ser inte behov av ett särskilt utskott för den här fonden.

Mentorskap är en form som bör användas. Det handlar om att medlemmar i LAG stöttar och följer projekten i genomförandefasen. Detta skapar engagemang och kunskapsbyggande. Det finns för övrigt ett viktigt lärande för alla i LAG i processen kring projekten, från tanke till slutrapport och allt däremellan. Mycket av detta kan fångas upp i samband med studiebesök i pågående projekt i olika stadier och genom gemensamma utvärderingar av projekt där projektägare, kansli och LAG deltar.

En förening kommer att bildas så snart strategin har godkänts. En valberedning kommer då att aktiveras. Strategins inriktning och omfattning ställer höga krav på valberedningen, som behöver ha en sammansättning som speglar de olika fonderna, i synnerhet då föreningen ska startas och det är mycket ny kompetens som ska in i LAG.

10. Samverkan mellan fonder och med andra aktörer

10.1 Samverkan mellan fonder

Strategin för Gotland är en flerfondsstrategi som öppnar för att använda den nya möjligheten att jobba med lokalt ledd utveckling i alla fyra fonderna, regionalfonden, socialfonden, havs- och fiskerifonden och landsbygdsfonden. Det finns sedan tidigare goda erfarenheter av leadermetoden i landsbygds- och fiskeriprogrammet.

En så kallad partnerskapsöverenskommelse har tecknats mellan Sverige och EU-kommissionen. Syftet är att effektivisera strukturfondsarbetet så att målen för EU 2020 uppnås. Det övergripande målet är att EU:s och Sveriges konkurrenskraft ska stärkas. Samordning och synergier på nationell, regional och lokal nivå är grunden för avtalet. Sverige har som enda medlemsstat valt att införa detta på lokal nivå. Sveriges prioriteringar för de fyra fonderna är:

- ✓ Främja konkurrenskraft, kunskap och innovation
- ✓ Hållbart och effektivt nyttjande av resurser för en hållbar tillväxt
- ✓ Öka sysselsättningen, främja anställbarhet och förbättra tillgängligheten till arbetsmarknaden

Fondsamverkan handlar om att använda flera verktyg för en bättre helhetslösning. På regional nivå är de geografiska gränserna för fonderna varierande och sammanfaller inte alltid. Det ställer särskilda krav på den regionala nivån där partnerskapsöverenskommelsen ska verkställas. På lokal nivå finns möjligheten att använda fondsamverkan med gemensam gräns. Gotlands tydliga avgränsning utgör ofta ett skäl för att pröva nya metoder eller modeller i ett sammanhang som kan utgöra pilotområde. Det är naturligt att anta utmaningen att verka för att partnerskapsöverenskommelsen ska få genomslag på lokal nivå, just här. Ambitionen är att Gotland ska bli ett gott exempel på hur fondsamverkan på lokal nivå kan ge effekt för den regionala utvecklingen och därmed stärka regionen.

I analysen, som är underlag för strategin, framkommer tydliga behov av insatser på just lokal nivå inom olika områden. Behoven av insatser stämmer väl överens med de som ligger bakom de nationella prioriteringarna.

10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar

På Gotland är det nära till varandra - ett län, en samfäll region och kommun samt ett område för lokalt ledd utveckling. Den gemensamma gränsen är tydlig och det har med tanke på ö-lägets begränsningar alltid behövt byggas broar mellan människor och grupper. Tillsammans tar vi tillvara de goda förutsättningarna för utveckling och tillsammans motverkar vi de dåliga.

Det nya LAG har goda förutsättningar att se till att lokalt ledd utveckling genom leadermetoden blir ett viktigt verktyg för utvecklingen på ön i nära samverkan

med viktiga aktörer som Region Gotland och Länsstyrelsen. De två myndigheterna har ett gemensamt regionalt strukturfondskoordineringspartnerskap som fungerar som plattform och dialogforum för alla strukturfonderna 2014–2020, på regional nivå. Länsstyrelsen administrerar landsbygdsprogrammet samt havs- och fiskeriprogrammet. Region Gotland har hand om regionalfonden och socialfonden samt central baltic. Det regionala partnerskapet består av representanter för privat, offentlig och ideell sektor. Vikten av en ”bro” mellan detta partnerskap och LAG är uppenbar. Den gemensamma målsättningen är att EU-medlen som kan användas på Gotland ska ge synergieffekter för samhällsutvecklingen. Grunden är lagd för att detta ska fungera på såväl regional som lokal nivå i och med att både Region Gotland och Länsstyrelsen har representerats i arbetsgruppen som arbetat fram strategin för lokalt ledd utveckling på ön.

Det ska hållas regelbundna avstämningar mellan kansliet och de handläggare på Region Gotland och Länsstyrelsen som hanterar fonderna utanför lokalt ledd utveckling. På så sätt kan det redan i den fas där projektidéer kommer in till kansliet diskuteras möjligheter till synergier mellan olika finansieringskällor. Det kan till exempel handla om en förstudie som senare ska följas av en investering. Förstudien kanske kan få medel från lokalt ledd utveckling, investeringen från landsbygdsprogrammet.

10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering

Enligt lagen om likabehandling får ingen diskrimineras på grund av kön, ålder, etniskt eller nationellt ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, funktionshinder, sexuell läggning eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

De nationella målen för jämställdhetspolitiken handlar om att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare ifråga om makt och inflytande; om att det ska finnas samma möjligheter och villkor för utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut; om vikten av delat ansvar för hemarbetet och möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor och om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det är viktigt att samhället inkluderar alla, på alla nivåer. Lokalt ledd utveckling har en viktig funktion att fylla för att påskynda förändringarna i rätt riktning. Det krävs lyhördhet i genomförandet av strategin.

Strategin tar avstamp i en bred analys där hänsyn till de olika aspekterna kring likabehandling finns med. Till arbetet med att ta fram strategin har länsstyrelsens sakkunniga inom jämställdhet funnits med som ett värdefullt bollplank. Avsikten är att detta samarbete ska fortsätta under strategins genomförande, främst för utbildningsinsatser för personal, LAG-grupp och för presumtiva projektägare. Förhoppningen är att det ska medföra en allmän kunskapshöjning med resultatet att fler medvetna val kan göras, t ex när det gäller sammansättningen av projektgrupp, målgrupperna, ämnena, formerna och metoderna. Programperioden ska präglas av ett lärande.

På Gotland är kvinnor och män visserligen jämnt representerade i antal i de demokratiska församlingarna, men det behövs mer kunskap om hur upplevelsen av möjligheterna att påverka ser ut för att kunna säga att det faktiskt är jämställt. I det privata näringslivet på ön har väldigt få kvinnor chefsposter, medan det i

offentlig verksamhet är en mer jämn fördelning. Kvinnor har dock oftare än män mellanchefsposter för mindre enheter.

När det gäller utbildning finns det stora könsskillnader i val av utbildningsprogram bland gymnasieelever, vilket senare återspeglas i en könsuppdelad arbetsmarknad, som i sin tur visar sig i löne- och pensionsstatistiken. Offentlig sektor är en tydligt kvinnodominerad arbetsgivare, medan män oftare finns i privat sektor. Gotländska kvinnor återfinns ofta inom kvinnodominerade yrken, som vård, omsorg, skola och kontor. Män jobbar framför allt i mansdominerade yrken som byggnads- och anläggningsarbete och byggnadshantverk.

När det gäller företagandet är det framförallt inom jord- skogs- och fiskenäringen som män på Gotland driver företag, medan kvinnors företag särskilt märks inom området personliga eller kulturella tjänster eller inom kultur, nöje, fritid och annan service. För företag som drivs av kvinnor är det därför särskilt viktigt att den säsongsberoende besöksnäringen utvecklas för att ge underlag för ökat företagande.

Strategins mål är att projekten som beviljas stöd ska bygga på medvetna ställningstaganden i de här frågorna, oavsett vilken fond som finansierar dem. Särskilt viktigt är det att jämställdheten får genomslag när det gäller socialfondsprojekten, där jämställdhet är ett mycket tydligt mål. Förändringarna måste kunna mätas i t ex antal sysselsatta fördelade på kön. I strategin för Gotland handlar insatserna bl.a. om matchning genom praktik. Målsättningen är att öka möjligheter för kvinnor att komma ut i arbetslivet genom praktik på arbetsplatser.

Organisationen bör jobba för att projektmedlen kommer både kvinnor och män till del i så stor utsträckning som möjligt.

11. Kommunikation

Leadermetoden bygger på att människor på lokal nivå driver och utvecklar sin bygd och på så vis skapar arbetstillfällen, nya företag och social inkludering. Innehållet i fonderna syftar till att uppfylla EU:s övergripande mål ”Smart och hållbar tillväxt för alla”. Vår kommunikationsstrategi handlar om hur vi ska nå ut på Gotland. Vi lägger vikt vid att berätta om alla fyra fonder som vår strategi omfattar (se aktivitetsplan). Strategin kommer att uppdateras under programmets gång om vi märker att den inte räcker för att nå de kommunikativa mål vi har satt upp.

Fyra målgrupper

1. Företag och organisationer som söker stöd – de som deltar i och bidrar till lokal utveckling genom projekten
2. Vidareförmedlare - de som hjälper oss att sprida information om möjligheterna, arbetssätt, resultat och effekter
3. Samarbetspartner – myndigheter och andra aktörer kan jobba ihop, lära av varandra, göra gemensamma kommunikationsinsatser. Det gäller både regionalt och nationellt.
4. Allmänheten – viktigt att nå nya personer som vill bidra till lokal utveckling och skapa förståelse för varför EU, Sverige och Gotland satsar på lokalt ledd utveckling. Det är viktigt att allmänheten har förtroende för hur vi genomför lokalt ledd utveckling på Gotland. Vi kan nå ut genom journalister, beslutsfattare, opinionsbildare.

Kommunikationsmål

Kommunikationsmål målgrupp 1

Företag och organisationer söker projektstöd inom lokalt ledd utveckling och bidrar till ett hållbart Gotland. Alla, oavsett ålder, kön, sexuell läggning eller etnicitet, ska ha möjlighet att ta del av informationen om leadermetoden. Det finns behov av att nå de som inte känner till metoden och därmed involvera nya grupper. Kommunikationen ska leda till att...

...det finns bred kunskap om att projektstöd inom lokalt ledd utveckling finns

...det ska vara lätt att hitta informationen om projektstöden

...kompleta ansökningar ska lämnas in i tid

...det ska finnas kunskap om målen med lokalt ledd utveckling och EU:s roll för utvecklingen på Gotland

...det ska gå att förstå vilka mervärden projektstöd kan ge bygden

...det ska gå att samverka med andra som söker eller har fått projektstöd för att sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter

Kommunikationsmål målgrupp 2 och 3

Vidareförmedlare och samarbetspartner sprider information, kunskap och erfarenheter om lokalt ledd utveckling

Kommunikationen ska leda till att...

...dessa ska känna till möjligheterna och enkelt hitta information om lokalt ledd utveckling, samt hjälpa till att sprida information om möjligheterna

...dessa ska känna till målen för lokalt ledd utveckling och EU:s roll för utvecklingen på Gotland

...dessa ska intressera sig för den lokala utvecklingen

...dessa ska förstå att det är många som lär sig av varandra och samverkar för att nå målen

...dessa ska förstå den egna rollen och sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter och resultat och effekter

Kommunikationsmål målgrupp 4

Allmänheten känner till arbetet med och effekterna av lokalt ledd utveckling samt EU:s roll inom den lokala utvecklingen på Gotland. Kommunikationen ska hjälpa dem att...

...känna till möjligheterna med lokalt ledd utveckling

...känna till hur effekter av lokalt ledd utveckling påverkar utvecklingen av samhället

...känna till EU:s roll för lokalt ledd utveckling

Budskap

För att nå målgrupperna måste anpassning av budskapen göras. Kommunikation sker alltid på mottagarens villkor. Vad vill vi få mottagarna av budskapen att göra, tänka eller kunna?

Budskap till personer som söker stöd:

Tillsammans med andra bidrar du till att Gotland lever och utvecklas

Budskap till vidareförmedlare:

Vi jobbar tillsammans och lär oss av varandra för att bidra till en hållbar lokal utveckling

Budskap till samarbetspartner:

Vi jobbar tillsammans och lär oss av varandra för att bidra till en hållbar lokal utveckling. Tillsammans gör vi det enklare för målgrupperna att arbeta med leadermetoden

Budskap till allmänheten:

Leader bidrar till en hållbar samhällsutveckling

Kanaler

En kanal är ett kontaktsätt, exempel är webbplatser, e-post, medier och möten. Vår huvudkanal är webben. Ofta behövs en kombination av olika kanaler för att nå ut och vi väljer våra kanaler med hänsyn till våra målgrupper, effektivitet och vad som är ekonomiskt rimligt. I aktivitetsplanen beskriver vi närmare vilka kanaler vi kommer att använda för olika ändamål.

Huvudfaser

Införandefasen

Under den här tiden organiseras verksamheten med förening, LAG och kansli. Samarbetet och samordningen mellan lokala och regionala samarbetspartner inom de olika fonderna börjar. Vi behöver nå alla målgrupper för att berätta om programstarten och stödmöjligheter och målen med lokalt ledd utveckling. (se aktivitetsplan)

Genomförandefasen

Under den här tiden kommunicerar vi med de som vill söka stöd och de som söker stöd samt med allmänheten. Vi kommunicerar också utifrån de behov som samarbetspartner och vidareförmedlare uppmärksammar. Landsbygdsnätverkets idéer och förslag på kommunikation kommer att tas tillvara. Vi utvärderar genomförandet kontinuerligt och gör kommunikationsinsatser som bygger på erfarenheter och lärande i hela processen. Goda exempel ska särskilt lyftas fram.

Slutfasen

Under den här tiden ligger fokus på att sprida resultaten. Alla målgrupper berörs. Allmänheten ska veta vad skattepengarna har gått till.

Tydlig och samordnad kommunikation

Vi är många som kommunicerar lokalt ledd utveckling. Det är viktigt att vi säger samma sak och ger samma budskap, oavsett vem som är avsändare. Vi kommer att delta i samordnade kampanjer som styrs av förvaltningsmyndigheten och Landsbygdsnätverket. Vi kommer också att samordna kommunikation med andra regionala utvecklingsaktörer.

Målgrupperna i fokus

Aktivitetsplanen bygger på en noggrann analys av hur vi når målgrupper, inte minst nya grupper som inte tidigare varit aktiva inom lederverksamheten. Vi kommer att använda nationella riktlinjer för hur kommunikationen blir jämställd. Vi kommer också att anpassa kommunikationen så att den når unga och personer med utländsk bakgrund.

Enklare tillsammans

Det ska vara lätt att göra rätt. Vi behöver tillsammans göra saker så enkla som möjligt. Därmed minskar oron för att göra fel bland de som vill engagera sig i lokalt ledd utveckling. Förenklingar handlar inte bara om regler, utan även om samordning, bemötande, rapportering och kommunikation. Vi ska använda klarspråk i vår kommunikation.

11.1 Kommunikationsplan

Se bilaga 2.

12. Uppföljning och revidering

Leader Gutes uppföljning och utvärdering omfattar fyra huvudkomponenter: *kontinuerlig lägesrapportering på LAG-möten, årliga uppföljningar av utvecklingsstrategin, halvtids- och slututvärderingar samt nätverkande.*

Resultaten sprids via rapporter till EU, Jordbruksverket, medfinansiärer och partners samt genom kunskapspridning och nätverkande. Åtgärder föranledda av uppföljningsresultat implementeras av LAG direkt om de är mindre och genom revideringar om de är större. Aktiviteterna har en koppling till verksamhetens kommunikation och samordnas därför med denna.

EU-rapporter till Jordbruksverket

Enligt begäran och anvisningar inlämnas uppgifter och rapporter till Jordbruksverket.

Lägesrapporter och styrning av LAG

Inför varje LAG-möte, från och med hösten 2016, sammanställer kansliet en kort men heltäckande lägesrapport om ekonomi, resultat, ansökningstryck, projektägare, handläggningstider, rekvisitioner, personal och annan relevant information. LAG-ledamöter ska ha en komplett bild av nuläget inför alla projektbeslut. LAG och kansli diskuterar läget och inom ramarna för utvecklingsstrategin styr LAG den dagliga verksamheten.

Årliga uppföljningar och uppdateringar av strategin

Inför föreningens årsmöte gör LAG en uppföljning av utvecklingsstrategin som helhet och redovisar resultat för stämman. Samtidigt görs i samband med revisionen en kvalitetskontroll och riskanalys för att säkerställa att verksamheten och föreningen uppfyller förordningar och villkor. Resultat av uppföljningar diskuteras av landsbygdsrepresentanter, medlemmar, medfinansiärer, styrelse och kansli. Vid behov uppdateras arbetsmetoder, instruktioner, rutiner och handlingsplaner.

Halvtids- och slututvärdering

Efter halva tiden (cirka 2019) görs en halvtidsutvärdering av extern part med syfte att säkerställa att utvecklingsstrategin som helhet blir genomförd, målen uppnås (överträffas) samt att budgeten upparbetas. Under slutet av 2022 och början av 2023 genomförs en slututvärdering av Leader Gutes utvecklingsstrategi som helhet, verksamheten och utfallet inom Lokalt ledd utveckling 2014–2020. Resultat av utvärderingar diskuteras på särskilda seminarier av landsbygdsrepresentanter, medlemmar, medfinansiärer, styrelse och kansli. Slututvärderingen upphandlas externt av LAG, möjligtvis i samverkan med andra leaderområden. Budget för slututvärderingen är preliminärt satt till 100 000 kr.

Nätverkande

Representanter för Leader Gute kommer att delta i nätverksarbete inom Lokalt ledd utveckling och landsbygdsutveckling – regionalt, nationellt och transnationellt – som en del av omvärldsbevakningen och för att dela med sig av goda exempel.

Rapportering och kunskapsspridning

Arbetet med inhämtning av information, analyser, diskussioner, slutsatser och rapportering utgör en tvåvägskommunikation. Resultat av lägesrapporter, uppföljningar och utvärderingar sprids bland landsbygdsintressenter i och utanför Leader Gute. Kunskap om områdets behov, projektägares situation, förändringar, nyheter och möjligheter inhämtas till organisationen.

Revidering

Om det i samband med uppföljningar eller utvärderingar visar sig att utvecklingsstrategin behöver revideras görs det efter ansökan till och medgivande av Jordbruksverket.

Tidsplan

Se bilaga 3.

Urvalskriterier Beredningsgrupper/LAG Leaderområde: Leader Gute

Kriterierna gäller samtliga insatsområden och samtliga fonder.

Urvalskriterium	Poängsättning	Viktning
1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet	4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet och det aktuella insatsområdet.* 2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet och det aktuella insatsområdet. +1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet.	40
2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet	4 poäng: Genomföraren har goda erfarenheter av att driva projekt ELLER kan visa på att projektet genomförs i samarbete med erfaren relevant aktör. +1 poäng: Genomföraren har tillgodosett behovet av administrativa resurser för genomförandet.	20
3. Projektet har tydliga och mätbara mål	5 poäng: Projektet har tydliga och mätbara produktions- och effektmål. 3 poäng: Projektet har tydliga och mätbara produktionsmål. 1 poäng: Projektet har mål men de är inte specificerade.	20
4. Projektet har en inriktning, ett innehåll, ett upplägg som syftar till att uppnå de horisontella målen	+1 poäng: Projektet syftar tydligt till att öka jämställdhet, likabehandling och ickediskriminering. +1 poäng: Projektet syftar tydligt till hållbar miljö. +1 poäng: Projektet syftar tydligt till att öka barns och ungas delaktighet. +1 poäng: Projektet har ett tydlig innovativt syfte. +1 poäng: Projektet har ett tydligt syfte att öka folkhälsan.	20

Viktningen summeras till 100

Avslagsnivå:

100
300 poäng

* För att få 4 poäng inom regionalfonden krävs även att projektet stärker länken mellan stad och land eller genomförs i Visby.

Bedömningsgrunder för Leader Gutes strategi - bil 1A

Bedömningsgrunderna är till för att förtydliga vad som krävs för respektive poäng. Urvalskriterium nr 1 är anpassat till varje insatsområde. Urvalskriterierna 2–4 är lika för alla och redovisas därför bara en gång under insatsområde 1.1.

Målområde 1 – Hållbart småföretagande

Insatsområde 1.1: *Ökad kompetens i lokala företag*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Hållbart småföretagande* och det aktuella insatsområdet *Ökad kompetens i lokala företag*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att öka kompetensen i lokala företag genom kompetensutveckling. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs på kompetensutveckling.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Hållbart småföretagande* och till det aktuella insatsområdet *Ökad kompetens i lokala företag*

2 poäng ges till projekt som till stor del handlar om att öka kompetensen i lokala företag genom kompetensutveckling. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs på kompetensutveckling.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

4 poäng: Genomföraren har goda erfarenheter av att driva projekt ELLER kan visa på att projektet genomförs i samarbete med erfaren relevant aktör

4 poäng ges till projekt där genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet. Det innebär att det vid behov ska kunna visas upp referenser.

+1 poäng: Genomföraren har tillgodosett behovet av administrativa resurser för genomförandet

En poäng extra ges till projekt som bedöms ha avsatt kompetens och resurser i proportion till vad som ska genomföras.

3. Projektet har tydliga och mätbara mål

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med projektets syfte, innehåll och upplägg.

5 poäng: Projektet har tydliga och mätbara produktions- och effektmål

Fem poäng ges till projekt som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mätbara produktionsmål har effektmål beskrivna

3 poäng: Projektet har tydliga och mätbara produktionsmål

3 poäng ges till projekt som utöver en relevant målbeskrivning dessutom har tydliga och mätbara produktionsmål. Det kan exempelvis vara tid, mängd och kvalitet.

1 poäng: Projektet har mål men de är ospecificerade

En poäng ges till projekt som utöver en relevant målbeskrivning saknar mål som är specificerade så att de går att följa upp.

4. Projektet har en inriktning, ett innehåll, ett upplägg som syftar till att uppnå de horisontella målen

+1 poäng: Projektet syftar tydligt till att öka jämställdhet, likabehandling och ickediskriminering

En poäng ges till projekt som helt eller delvis har som mål att öka jämställdheten, generellt eller för ett särskilt område där det finns en underrepresentation. Det innebär att projektplanen visar på en rimlig beskrivning av hur jämställdhetsmålen ska uppnås.

+1 poäng: Projektet syftar tydligt till hållbar miljö

En poäng ges till projekt som helt eller delvis har som mål att jobba för en bättre miljö, för energieffektivisering/förnybar energi och/eller för minskad klimatpåverkan. Det innebär att det i projektplanen finns en rimlig beskrivning av hur aktuella miljömål och/eller energi- och klimatmål ska uppnås.

+1 poäng: Projektet syftar tydligt till att öka barns och ungas delaktighet

En poäng ges till projekt som helt eller delvis har som mål att öka barns och ungas delaktighet i lokal utveckling. Det innebär att projektplanen visar på en beskrivning av hur delaktigheten ska ökas.

+1 poäng: Projektet har ett tydlig innovativt syfte

En poäng ges till projekt som helt eller delvis har som mål att stimulera innovation. Det innebär att projektplanen beskriver hur man ska stimulera till att arbeta innovativt. En innovation kan vara av social eller praktisk/teknisk karaktär och omsätts i nya arbetssätt, metoder, modeller, produkter, tjänster, affärsidéer m.m. Något som är nytt på platsen och bidrar till utveckling, är i den här strategins mening innovativt.

+1 poäng: Projektet har ett tydligt syfte att öka folkhälsan

En poäng ges till projekt som helt eller delvis har som mål att öka folkhälsan. Det innebär att projektplanen beskriver hur projektet ger förutsättningar för fysisk och/eller social hälsa.

Insatsområde 1.2: *Nya lokala, nationella och internationella nätverk*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Hållbart småföretagande* och det aktuella insatsområdet *Nya lokala, nationella och internationella nätverk*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att öka möjligheterna för företag på landsbygden när det gäller nätverksaktiviteter, gemensamma distributionslösningar, klusterbildningar inom och emellan företag och branscher. Det kan också handla om att utveckla gemensamma marknadsföringskoncept, öka möjligheterna till bra omvärldsbevakning med nationella och internationella nätverk. Metoden handlar om att utveckla fysiska och virtuella mötesplatser och koncept. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Hållbart småföretagande* och det aktuella insatsområdet *Nya lokala, nationella och internationella nätverk*

2 poäng ges till projekt som till stor del handlar om att öka möjligheterna för företag på landsbygden när det gäller nätverksaktiviteter, gemensamma distributionslösningar, klusterbildningar inom och emellan företag och branscher. Det kan också handla om att utveckla gemensamma marknadsföringskoncept, öka möjligheterna till bra omvärldsbevakning med nationella och internationella nätverk. Metoden handlar om att utveckla fysiska och virtuella mötesplatser och koncept. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 1.3: *Främja utveckling av företag samt produkter och tjänster*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Hållbart småföretagande* och det aktuella insatsområdet *främja utveckling av företag samt produkter och tjänster*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om insatser och metoder för att företagsutveckling. Det kan handla om att utveckla produkter och/eller tjänster, underlätta generationsväxlingar eller om att utveckla företagsformer. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Hållbart småföretagande* och det aktuella insatsområdet *främja utveckling av företag samt produkter och tjänster*

2 poäng ges till projekt som till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om insatser och metoder för att få företag att utvecklas. Det kan handla om att utveckla produkter och/eller tjänster, underlätta generationsväxlingar eller om att utveckla företagsformer. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs på att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Målområde 2 - Leva och verka på hela ön

Insatsområde 2.1: *Möjlighet att bo och bygga*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Möjlighet att bo och bygga*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om nya smarta lösningar för att bygga och bo, t.ex. rörande vatten- och avloppshantering eller nya boendelösningar. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Möjlighet att bo och bygga*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om nya smarta lösningar för att bygga och bo, t.ex. rörande vatten- och avloppshantering eller nya boendelösningar. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 2.2: *Möjlighet till utbildning och jobb*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Möjlighet till utbildning och jobb*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att utveckla praktiska möjligheter som underlättar alternativa transportlösningar eller som underlättar distansoberoende arbete. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Möjlighet till utbildning och jobb*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att utveckla praktiska möjligheter som underlättar alternativa transportlösningar eller som underlättar distansoberoende arbete. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 2.3: *Möjlighet till gemensamma aktiviteter*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Möjlighet till gemensamma aktiviteter*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att behålla, utveckla och nyskapa gemensamma rum/mötesplatser. Det kan handla om både inomhus och utomhus. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Möjlighet till gemensamma aktiviteter*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att behålla, utveckla och nyskapa gemensamma rum/mötesplatser. Det kan handla om både inomhus och utomhus. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 2.4: *Hållbar miljö*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Hållbar miljö*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om miljöåtgärder kopplade till att bevara och/eller utveckla befintliga miljövärden. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Hållbar miljö*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om miljöåtgärder kopplade till att bevara och/eller utveckla befintliga miljövärden. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 2.5: *Öka invånarnas kunskap och möjlighet att delta i den demokratiska processen*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Öka invånarnas kunskap och möjlighet att delta i den demokratiska processen*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att möjliggöra att lokala erfarenheter, kunskap och åsikter tas till vara i den demokratiska processen, genom att metoder för detta tas fram. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har tydlig till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Öka invånarnas kunskap och möjlighet att delta i den demokratiska processen*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att möjliggöra att lokala erfarenheter, kunskap och åsikter tas till vara i den demokratiska processen, genom att metoder för detta tas fram. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 2.6: *Kunskap om lokal ekonomi och metoder för lokal utveckling*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Kunskap om lokal ekonomi och metoder för lokal utveckling*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att ta fram kunskapsunderlag för att öka möjligheterna till lokal utveckling. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Kunskap om lokal ekonomi och metoder för lokal utveckling*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att ta fram kunskapsunderlag för att öka möjligheterna till lokal utveckling. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 2.7: *Ökade möjligheter till en hälsofrämjande vardag*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela Gotland* och det aktuella insatsområdet *Ökade möjligheter till en hälsofrämjande vardag*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om öka kunskapen och öka tillgången till, friskvårdsaktiviteter på nära håll. Det innebär att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela Gotland* och det aktuella insatsområdet *Ökade möjligheter till en hälsofrämjande vardag*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om öka kunskapen och öka tillgången till, friskvårdsaktiviteter på nära håll. Det innebär att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 2.8: *Öka möjligheter till sysselsättning för alla*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Öka möjligheter till sysselsättning för alla*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte handlar om att underlätta övergång mellan studier och arbetsliv, och/eller öka möjligheterna för arbetslösa att bli anställningsbara. Kunskapshöjning hos både arbetsgivare och arbetstagare och sociala innovationer samt en tydligare samverkan mellan stad och land är viktiga inom insatsområdet. För att få poäng krävs att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Leva och verka på hela ön* och det aktuella insatsområdet *Öka möjligheter till sysselsättning för alla*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte handlar om att underlätta övergång mellan studier och arbetsliv, och/eller öka möjligheterna för arbetslösa att bli anställningsbara. Kunskapshöjning hos både arbetsgivare och arbetstagare och sociala innovationer samt en tydligare samverkan mellan stad och land är viktiga inom insatsområdet. För att få poäng krävs att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Målområde 3 - Förnyelsebar energiomställning på Gotland

Insatsområde 3.1: *Samverkan för lokal förnyelsebar energiomställning*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Förnyelsebar energiomställning på Gotland* och det aktuella insatsområdet *Samverkan för lokal förnyelsebar energiomställning*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att utveckla tankar, idéer och kunskap för gemensam energiomställning på en ort eller i ett område. För att få poäng krävs att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Förnyelsebar energiomställning på Gotland* och det aktuella insatsområdet *Samverkan för lokal förnyelsebar energiomställning*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att utveckla tankar, idéer och kunskap för gemensam energiomställning på en ort eller i ett område. För att få poäng krävs att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Insatsområde 3.2: *Öka användningen och/eller produktion av förnyelsebar energi*

1. Det finns ett tydligt identifierat lokalt behov av projektet

4 poäng: Projektet har tydlig (i huvudsak) koppling till målområdet *Förnyelsebar energiomställning på Gotland* och det aktuella insatsområdet *Öka användningen och/eller produktion av förnyelsebar energi*

4 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att utveckla tankar, idéer och kunskap för att öka användningen och/eller produktionen av förnyelsebar energi. För att få poäng krävs att minst 70 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

2 poäng: Projektet har till stor del koppling till målområdet *Förnyelsebar energiomställning på Gotland* och det aktuella insatsområdet *Öka användningen och/eller produktion av förnyelsebar energi*

2 poäng ges till projekt vars huvudsakliga syfte och innehåll handlar om att utveckla tankar, idéer och kunskap för att öka användningen och/eller produktionen av förnyelsebar energi. För att få poäng krävs att minst 40 procent av aktiviteterna/resurserna läggs för att uppfylla målen i insatsområdet.

+1 poäng: Genomföraren har en tydlig lokal förankring och lokalt engagemang för projektet

En poäng extra ges till projekt som har särskilt bra förutsättningar att engagera de som berörs lokalt. Det handlar framför allt om ett tydligt underifrånperspektiv samt engagemang i form av planerat ideellt arbete.

2–4. Se under 1.1.

Definitioner av egna indikatorer, som ingår i utvecklingsstrategin för Leader Gute

Bilaga 4

Indikator (namn, benämning)	Definition	Beskrivning av hur mätning kommer att göras inkl. hur uppgifterna kommer att kontrolleras/styrkas
Deltagare i utbildning/rådgivning	En enskild person som deltar i utbildning eller som fått rådgivning, det måste inte vara en företagare, kan vara privatperson eller en företagare.	Deltagarlistor redovisas
Deltagare <36 år	En enskild person som deltar i utbildning, det måste inte vara en företagare, kan vara privatperson eller en företagare.	Deltagarlistor redovisas
Nya samarbeten	En partner är en person som representerar sitt företag/sin organisation/sitt ämne. Minst två parter som inte har samarbetat i det här ämnet.	Redovisas i läges- och slutrapport
Antal samarbeten	En partner är en person som representerar sitt företag/sin organisation/sitt ämne. Minst två parter som samarbetar i det här ämnet.	Redovisas i läges- och slutrapport
Nya samarbeten nationellt	En partner är en person som representerar sitt företag/sin organisation/sitt ämne. Minst två parter som inte har samarbetat i det här ämnet. En flera parter kan finnas utanför Gotland.	Redovisas i läges- och slutrapport
Nya samarbeten internationellt	En partner är en person som representerar sitt företag/sin organisation/sitt ämne. Minst två parter som inte har samarbetat i det här ämnet. Minst en partner ska vara lokaliserad i ett annat land.	Redovisas i läges- och slutrapport
Deltagande företag	Ett företag kan representeras av en person och räknas därmed.	Deltagarlistor redovisas
Utvecklade produkter	En befintlig eller ny produkt som har utvecklats i design, innehåll, form eller liknande. En produkt går att ta på rent fysiskt.	Redovisas i slutrapport
Utvecklade tjänster	En befintlig eller ny tjänst som har utvecklats så att det läggs till eller ändras innehåll, eller skapas helt nytt. En tjänst är något som inte går att ta på rent fysiskt.	Redovisas i slutrapport

Nya tekniker	En teknik som inte har använts på aktuell råvara eller ämnesområde förut (ny tillämpning).	Redovisas i slutrapport
Goda exempel	Det handlar om generations - eller ägarskiften. Det kan vara exempel som andra kan ta efter och grunden kan vara både inom familjen och utanför familjen.	Redovisas i slutrapport
Deltagare i inspirationsträffar	En inspirationsträff är en träff som ger deltagarna lite mer kunskap inom ett område så att de kan inspireras till att fördjupa sig mer inom området. En deltagare är en person.	Deltagarlistor redovisas
Bevarade arbetstillfällen	Ett arbetstillfälle är en årsarbetskraft (obligatorisk nationell indikator).	Redovisas i slutrapport
Nyskapade arbetstillfällen	Ett arbetstillfälle är en årsarbetskraft (obligatorisk nationell indikator).	Redovisas i slutrapport
Nya grupper	En grupp består av minst två företag.	Redovisas i slutrapport
Lösningar	En lösning är resultatet av ett innovativt tankesätt när det gäller vattenhushållning och vattenanvändning.	Redovisas i slutrapport
Modeller	En modell är en beskrivning av hur det går att lösa en boendebristsituation.	Redovisas i slutrapport
Samverkans-lösningar	Ett nytt sätt att lösa hur personer eller gods transporteras.	Redovisas i slutrapport
Användare	En användare är en person som prövar den nya lösningen.	Redovisas i slutrapport
Nya arbetsplatser	En ny arbetsplats ger möjlighet till distansarbete.	Redovisas i slutrapport
Berörda platser	En plats är en socken.	Redovisas i slutrapport
IT-anpassade rum	Ett rum betyder en byggnad. Byggnaden utrustas med nya möjligheter för gemensam IT-användning.	Redovisas i slutrapport
Invånare som berörs	Invånare som bor i närområdet som får tillgång till det IT-anpassade rummet.	Redovisas i slutrapport
Driftslösningar	En ny driftslösning som är ny för platsen.	Redovisas i slutrapport

Nya aktivitetsplatser	En aktivitetsplats är en plats som är tillgänglig för alla där utomhusaktiviteter kan bedrivas.	Redovisas i slutrapport
Genomförda insatser	Resultatet av en fysisk insats för miljön.	Redovisas i slutrapport
Utvecklade ekosystemtjänster	En ekosystemtjänst är en produkt eller tjänst som naturens ekosystem ger oss människor och som bidrar till vårt välbefinnande. Det handlar om vanliga produkter som spannmål, kaffeböner och träråvara samt tjänster som att rena vatten, reglera klimat och pollinera växter.	Redovisas i slutrapport
Miljösatsningar	En miljösatsning är en gemensam aktivitet med inriktning på förbättrad miljö med koppling till vattendrag, hav samt/eller fisket kulturmiljöer.	Redovisas i slutrapport
Deltagare med funktionshinder	En person med funktionshinder som deltar i en aktivitet i projektet.	Redovisas i slutrapport
Ungdomar	En person som är under 36 år.	Deltagarlista
Utlandsfödda	En person som är född i ett annat land.	Deltagarlista
Nya forum	Ett forum är ett sätt att öka kommunikationen mellan enskilda och myndigheter.	Redovisas i slutrapport
Föreningar, organisationer som hittat kapital	En förening eller organisation som kan visa på en dokumenterad lösning för kapital.	Redovisas i slutrapport
Inventeringar	En inventering ett kunskapsunderlag kring bygdens ekonomi och sociala kapital.	Redovisas i slutrapport
Deltagare	En person som deltar i en aktivitet i projektet.	Deltagarlista
Rådgivningar	En rådgivning innebär att en eller flera personer får ökad kunskap från en eller flera ämnesexperter, utifrån särskilda behov.	Deltagarlista
Användare	En användare är en person som får tillgång friskvårdsaktiviteter som inte funnits tillgänglig innan projektet.	Redovisas i slutrapport

Män	En person av manligt kön.	Deltagarlista
Kvinnor	En person av kvinnligt kön.	Deltagarlista
Nya verksamheter	Ett nytt socialt företag eller organisation.	Redovisas i slutrapport
Sociala företag	Sociala företag som deltar i utvecklandet av nya konstellationer.	Redovisas i slutrapport
Medverkande organisationer	Organisationer som får ökad kunskap om sociala förutsättningar.	Redovisas i slutrapport
Planer	Ett dokument som beskriver den tänkta energiomställningen.	Redovisas i slutrapport
Nya fastigheter som använder förnyelsebar energi	En fastighet som har konverterat till förnyelsebar energi.	Redovisas i slutrapport
Nya fordon som använder förnyelsebar energi	Ett fordon är ett forskaffningsmedel som tack vare projektet använder förnyelsebar energi.	Redovisas i slutrapport
Förstudier	En förstudie är en första utredning/inventering.	Redovisas i slutrapport
Pilotprojekt	Ett pilotprojekt visar på nya möjligheter/goda exempel.	Redovisas i slutrapport
Båtar som använder förnyelsebar energi	En båt är som tack vare projektet använder förnyelsebar energi.	Redovisas i slutrapport